

„Soča“

izhaja vsak petek o polne in velja s prilogo „Gospodarski List“ vred po pošti prejeman ali v Gorici na dom pošiljana: vse leto gl. 4-40. pol leta 2-20. četrt leta 1-10.

S O Č A

(Izdaja za Ježelo)

Oznanila

in „PISLAVICE“ plačujejo se za petstopno polt-vrsto: 8 kr., če se ti-kajo 1 krat, 7 2 6 3

Izdajatelj in odgovorni urednik Andrej Gabršček.

— „Bog in narod!“ —

Tiska „Goriška Tiskarna A. Gabršček“ (odgovoren Josip Krmpotič).

Pospesovalci socijalne demokracije na Slovenskem.

„Primorski List“ kar trepete v strahu pred rastočimi vrstami socijalnih demokratov na Slovenskem in celo pri nas na Goriškem. To je za znane gospode čisto nov tema, kateri so začeli obdelovati, pa tako, da je vsa ost naprejana proti narodni stranki. Ali prav zanimivo dejstvo je to, da sem jaz prvi opozoril v „Primorcu“ že 12. maja t. l. na razširjanje socijalno-demokratske sile, ki bi utegnili kmalu objeti tudi delavske stanovne na Slovenskem.

Sodim, da prav ta okolnost je uprav razburila gospode okoli „P. L.“ In zvrženo hitrostjo so začeli propovedovati s peresom in jezikom o nevarnosti pred socijalno-demokratskim poplavjem, da bi obrnili na se kaj več pozornosti; komaj so začeli kričati, že so strahonosni na svoje „delovanje“, po drugi strani pa dolže narodno stranko nič manj nego tega: da koketuje s socijalno demokracijo. Mene so kar vrgli v njeno sredo, dasi sem že pred njimi proglašil načrt, kakó mislim pričeti organizacijo delavskih stanov pod krščansko-socijalnim praporjem.

Znani atentat na „Sočo“ je padel v vodo: naredil je luknjo, ali voda ga je požrla in se nad njim lepó zopet zagrnila, pa mirna Bosna! In vse lepe nade, katere so gojili, vsi načrti, ki so bili modro nasnovani, vse, vse je padlo v vodo. Res strašno! Toda iznajdljivi gospodje niso bili v zadregi tudi zdaj: takej so vrhlo nove bombe med svet. Z narodnim vodstvom, pravijo, so sicer zadovoljni; dr. Gregorčiču „zda“ je se trdno zaupajo (kako fino!), da izpoveda katoliška načela tudi v politiki!; le — Gabršček jim je na peti, in pa za „krščansko-socijalne“ težnje se ni ničesa storilo! To je nova kost, katero glodajo od vseh strani, slovenski svet pa naj strmi in se čudi toliki skrbnosti za vsestransko blaginjo naroda. Evo nove faze v kameleonem preobrazovanju onih ljudi, ki že leta in leta ne delajo drugega nego vzmirjajo, dražijo in ovirajo liste, kateri morajo vleči narodni voz po trnjevih poteh neprestanih neizprosnih borb s celo koalicijo močnih in slovnih nasprotnikov.

Toda molčali bi k vsem takim uzrokom, ki živahnice prinašajo na površje borbo za krščansko-socijalne težnje; da, celo oduševljeno bi pozdravili nove sobojevnike in rekli: dobro nam došli, gospodje; naposled se je vendarle našlo polje, kjer bo no skupno in složno delovali za častni in večni blagor svojega naroda! — ali začeli so nastopati takó, da namenoma odbijajo od sebe vso narodno stranko. To so nam v dokaz javni shod v St. Petru in „zaupna“ shoda v Solkanu in Podgori. (O zadnjem glej dopis iz Podgore.) — Govorijo, kakó strašna nevarnost da nam preti od strani socijalnih demokratov, toda skrajno lahkoniselnih sredstev so se začeli posluževati proti taki nevarnosti. Ako je res že takó hudo, kakor nam slikajo, tedaj bi bilo treba največje previdnosti in složnosti vseh merodajnih moč v državi! Edino prava pot bi bila, oglasiti se pri političnem društvu „Sloga“ in tu vzbuditi splošno akcijo: namesto tega si je par kaplanov vlep-

lo v glavo, da prično tako borbo na svojo pest. Toda mladi gospodje, ki so prišli sele učeraj med svet, ne mislijo na to, da taki „eksperimenti“ z ljudskimi masami imajo lahko take ali take posledice, katere ne morejo pustiti povsem ravnodušni onih moč, ki so naroda voditelji in pravoveljavi zastopniki. — Omenjeni shodi pa se niso pričeliv v sporazumljenu s temi močmi, k večjemu so bili povabljeni na javni shod v St. Peter, kakor vsakdo drugi, da bi ondi poslušali modrosti vsled neznanih ljubljanskih korifejev. Tako ravnanje je razžaljivo za „Sloga“ in za vse narodne prvake; po drugi strani pa kaže neko napihnjeno samozavest mladih gospodov, ki menijo, da se ho ves svet vrtel takó, kakor njim zašumi v glavi.

Ali gospodje prejasno izdajajo svoje želje in željece, dasi jih skrbno skrivajo pod najnovejšo jako hvalozno krinko. Cesar je polno srce, usta rada govore, trdi star pregovor. In takó kaže vse ravnanje znanih gospodov, da jim sploh ni dosti nar za uspešen odpor socijalni demokraciji, pač pa, da jim je vse to le nova, zanimiva, vabljiva in mandljiva prilika: nadaljevati staro borbo na čisto novi podlagi. „Katoliška načela“ so že takó strašno obrabljena, da so jih potisnili bolj v ozadje, a spredaj se blišče in mamijo — krščansko-socijalni načerti. Prišli so povsem na polje „Sočinega“ člankarja, ki je razkladal padajoči ngled in veljavo „katoliškega“ naziva. — Skratka: isti boj, kateri imamo neprestano že od l. 1889., se nadaljuje zdaj pod neobrabljeno obliko krščanskega socijalizma. Dasi je bilo govora o tem že pred par leti pri obnem zboru „Sloga“, ali pomanjkuje delavecev za izvrševanje; dasi so naši poslanci, torej edino veljavni zastopniki naroda, najzviš zavestniki krščanskih socijalistov dunajskih. „ar „Slovenec“ možje niso“; vendar le z nekateri mladi gospodje (s previdnim zadjem) neodvisno od „Sloga“ in zastopni v naroda ustvariti neko novo organizacijo med slovenskim ljudstvom. — Ako verujejo, da je socijalna demokracija takó nevarna, kakor opisujejo, tedaj morajo tudi spoznati, da igrajo zelo nevarno igro, ko odpirne sile le se bolj slabijo; ako pa le nekoliko pogledamo, kaj govore in pišejo zadnje dni, tedaj micramo reči, da vsa strahla, katere slikajo v groznih barvah, so jim le krinka, pod katero se skrivajo kakí drugi nameni.

Jaz sem nverjen, da je zadnje resnično; to bom skušal tudi dokazati. Potem pa povem brez ovinkov, kakó je uprav Malničeva sola največ pripomnila do tega, da so na Slovenskem postala ugodna ta za — socijalno demokracijo. Gospodje se bodo seveda togotili, ali to me ne plaši; oni opisujejo uzroke z jedne strani, a škodilo ne bo, ako bodo slisali enkrat tudi reček glas nasprotnega zvona. Na svidanje! A. G.

Železnica čez Ture in Predel.

Povedali smo že, da je priobčila dunajska „Kaufmännische Zeitschrift“ obširen članek, ki toplo zagovarja železnico čez Ture in Predel po Soski dolini do Gorice. — V istem času so prinašale tudi be-ljanske „Kärntner Nachrichten“ več člankov pod naslovom „Zur Bahnfrage Laak-Divača oder Predel“: tudi ti članki so se potelzali za predeleko železnico. — Pa tudi dunajski „Fremdenblatt“, „Triester Zeitung“ in tržaski „Mallino“ so razpravljali tu vprašanje in zavračali zagovornike železniške proge od Divače v Loko. Glavne misli članka v imenovan „K. Z.“ so te-le: Pred par tedni se je v državnem zboru zopet veliko govorilo o železniškem načrtu, ki obstoji že desetletja. Nastal je za francosko-nemške vojske. Po tolikem času je zopet prišel na površje. Rečevali so ga na

vse strani, odobrvali in grajali in zopet odobrvali, in ni izključeno, da bo vendar kedaj kruha iz te moke.

Naj se-li železnica zuda ali ne, in katera črta bi bila najpripravnejša, pripisujem strokovnjakom. — Dvomim, da bi se kedaj zjediniili. Quot capita, tot censura, jednemu ho ugajal ta načrti, drugemu drugi. Razmotrili pa hočem vprašanje, je-li železnica potrebna in ali ho državi v korist ali škodo. Znano je, da ima naša država samo dve pravi pripravni in za trgovino važni pristanišči, Trst in Reko. — Obrežje naše države je jako razvito, in marsikak primorski kraj bi bil sposoben za prekomorsko trgovao, n. pr. Zader in Split. Toda obema nedostaja zveze z notranjo deželo. Kratka železniška črta Split - Šebenik - Kain je samo krajnega pomena. Zader pa sploh nima železnice. Pulj je povse vojno pristanišče; za trgovino ne bo v njem nikoli veliko prostora. Ako vprašam častite bralce, je-li država dolžna skrbeti za prometne zveze, mi gotovo vsakdo pritegne. Skušnja uči, da se mora izvažati preostanek, kjer se več izdelane gorabi — drugace obuhajajo izdelovalci polagoma, pa gotovo. Ako torej država podpira izvoz s tem, da se ustanovljajo prometne zveze, obstoječe popravljajo in širijo, skrbti za blagostanje svojih državljanov, in to je pač prva dolžnost vsake države.

Ako mora država skrbeti, da se zidajo ceste, železnice itd., mora tudi podpirati take kraje, ki so po svoji naravi legi doloženi za izvoz in uvoz, naša državna polovica Trst, ogerska Reka, kar žrtvoje država za le glavne postojanke, se stotero povrne, ako se sploh more govoriti v tem slučajju o žrtvovanju.

K temu žrtvovanju spada: 1. Vspolnjenje pristanišč, da se omogoči vstop tudi največjim ladjam, 2. Zidanje zavetišča ladjam o viharjih, 3. Varne shrambe za došlo blago, 4. Potrebne priprave za vkrcaje in izkrcanje blaga, in 5. Zveza pristanišča z notranjo deželo.

Čim več je takih zvez, čim ceneje in pripravljene so, tem bolje za pristanišče, za promet, za državo.

Železnice in ceste so žile, pristanišče srce; iz tega se izvaja po jedni strani surovine, po drugi umetni izdelki. Ako stejemo pojedine zveze avstrijskih pristanišč, vidimo, da ima tržasko pristanišče prav za prav jedno samo, in sicer južno železnico: državne zveze ne peljejo neposredno v Trst, kajti soperabla se južno-železniški tir. V tem oziru ima Reka vsakako veliko prednost pred Trstom. — Ogerska je že davno nvidela, da je zveza s pristaniščem za narodno gospodarstvo ogromnega pomena in da mora to zvezo država imeti v svojih rokah, a ne kaka družba. Družba more le malo skrbeti za narodno gospodarstvo, lastni dobiček ji je prva skrb. Pač pa naredi lahko država kaj več v prosepah narodnega gospodarstva.

Vedno bolj vzevitajoča Reka je temu najsjajnejši dokaz. In ako se ne zboljšajo razmere, bo ogersko pristanišče v kratkem nadkrijevalo Trst.

Ako se torej vpraša, naj-li zida država drugo železnico in s tem pomore tržaskemu pristanišču, je vprašanje, je-li res potrebno? Pa se kakó! Naj le pride statistik in dokaza, da za sedanje razmere popolnoma zadošča že obstoječa železnica. Iz današnjih statističnih podatkov se vendar ne more sklepati na prihodnost. Nameravana železnica bi peljala v kraje dosedaj odstranjene svetovnemu prometu. Stotero novih obrtov bi oživilo, in danes se ne da pregledati, koliko bi se prevzalo. Saj se železnice ne zidajo samo radi tega, da se olajšuje promet, ampak tudi, da se že obstoječi pospešuje in da se mu odpirajo novi viri.

O tem se lahko vsakó prepriča pri drugih železnicah, in zakaj ne bi veljalo isto tudi za našo? Veliko tujcev prihaja že sedaj v krasne planine kraje Solnograške, Koroske in Goriške, in koliko bi jih sele prihajalo, da imamo ugodno zvezo?! Ljudje bi si doma služili vsakdanji kruha, in blagostanje bi se širilo med njimi. — Bodimo pravični. Zakaj ne bi imela Solnograška, Koroska in Goriška onih primernih železniških zvez, ki so za splošen razvoj v deželi neobhodno potrebne? Saj plačujejo prebivalci teh kronovnih davke istotako, kakor drugi, in se teže.

Ako se pomisli, da oliko bi se skrajšala pot iz Nemčije v Trst, da bi se radi ceneje vozilo blago, ki gre sedaj čez Hamburg, Antwerpen, Genova, Benetke, po večini prevzalo čez Trst, mora vendar vsakdo uvideti volikanško važnost tržaskoga pristanišča ne le za avstrijsko, ampak tudi za celo nemško državo. Razume se, da bi Trst največ pridobil od tega prometa, in železnica čez Ture in Predel bi lepo uspevala.

(Dalje prihodnjic.)

DOPISI.

Iz Št. Andreža, 19. julija. — Za žalostjo veseloje mora priti, pravi narodni pregovor, ki je svojo istinitost pokazal minolo nedeljo. — Naša občina, ki je bila čez leto dnij brez dušnega pastirja, je dobila v svojo sredo zopet vrliga duhovnika, celoga moža. Čez leto dnij je bila žalostna udova, ki je po pravici žalovala za pokoj. vikarijem Simonom Gabrščekom, možem pravice in ljubezni. Neizprosna smrt izgrala nam ga je iz nase srede se na duhu in telesu čloga. — Božja volja je bila Bog ga je poklical k sebi 3. julija 1895. uživat zasluženo plačilo med izvoljenimi. Njegov spomin ostane med nami nemiinljiv! Dobrotno nebo nam je naklonilo ravno ob letu vrednega naslednika v osobi č. g. Josipa Kosoveca, kojega je visokost. knezo nadškofski ordinarijat imenoval 1. julijem začasnim tuk. kuratom.

Minolo nedeljo smo obhajali navadni vsakoletni cerkveni shod; po končanem cerkvenem opravilu je došel pa odlok, ki imenuje proč. g. Jos. Kosoveca stalnim tuk. kuratom. Pri popoldanski službi božji je č. g. Andrej Pavlica, vikarj iz stolne cerkve v Gorici, kot namestnik dekana, ljudstvu naznanil preveselo vest z lepim govorom, in prvi so zapeli primerno pesem; ljudstvo je bilo veseloje kar očarano in najraje bilo bi iz dna srca glasno pozdravilo veselo in toliček pričakovano vest. — Po končanem sv. opravilu smo zapustili vsi cerkov, a nismo šli domov, čakalo je mlado in staro novega kurata, četudi slehernemu že po licu poznalnega. — Či je došel, zagrmel je iz vseh grl urnebesni „živo“. Zvonovi so se v pazno noč naznanjali, da imajo zopet gospodarja, in raketle so sosedinim vsem sproščale veselo vest. To je bil res pravi narodni praznik; videl si le veseloje oblike, da slučajno došli tuji niso se mogli načuditi toli lepi vzajemnosti in slogi. Hvala Bogu, hvala prevzisenemu knezo nadškofu! Mi pa se hočemo skazati hvaloznim s tem, da homo našega č. g. duhovnega pastirja zvesto poslušali, spostvali in prav iskreno ljubili. Bog daj, da bi se sedanja ljubezen, sedanje spostovanje ohranilo zmiraj med nami, da ho na ta način vedno rosil božji blagoslov na nas. Vas pa, v. č. g. kurat, ohrani naj nam mili Bog krepkega dušno in telesno se mnoga leta v blagor naše postone slovenske občine; kličemo Vam iz dna srca: Bog Vas živi! dobro došli!

Iz Podgore, 22. julija. — Ponesrečeni javni shod v St. Petru nekim gospodom ne dá miru; skušajo si ohladiti pekočo srčno rano z — zaupnimi shodi, in katerim povabijo le one, ki so jim ljubi in o katerih vedo, da se jim z besedo ne postavijo v bran.

Prvi tak shod so imeli se isti dan v St. Petru; drugi dan so ga imeli v Solkanu; preteklo nedeljo pa — v Podgori. Sklicaj ga je g. Fran Pavletič, c. kr. sodni praktikant. Vabila k „poučenemu shodu“ je raznašel sam v nedeljo predpoludne in popoldne. Shod je sklican v neko krmo. Od duhovnikov je došel le kaplan Knauš iz St. Petra, od posvetnih razumnikov pa — nikdo. Ali tudi vsi zavedni Podgorci so ostali bodisi doma ali pa so se zbrali — pred krmo, kjer so naši pevec veseloje prepevali. V sobi se je zbralo kakih 30 mož, ki so prišli iz radovednosti, kaj da bo.

Kaj vse se je ondi govorilo, ne bom pripovedoval; le toliko naj omenim, da g. Pavletič je pridno zabavljal proti „Soči“ in „Primorcu“; očitno je izrekel svojo nevoljo, da prihajata ta lista v velikem številu v Podgori. — V sobi zbrani možje so bili skoro sami taki, ki sploh ničesa ne čitajo! To je pač mnogo koristilo Pavletičevo ropotanje.

Isti dan je bil tu cerkveni shod; pri sv. maši je pridigal velec. g. dekan iz Loe-nika. On ni shoda nič omenjal, ker se ne spodobi v cerkvi taka agitacija, katere bi večino vernih le jezila in iz cerkve podila. — Tudi naš župan in deželni poslanec g. Ant. Klančič je izvedel le par ur pred shodom zanj, bivši deželni poslanec g. Koejančič je pa dobil vabilo pol ure po začetku shoda. Tako dela g. c. kr. sodni praktikant Pavletič, ki hoče biti rešitelj „ubogega kneta in delavca“. Koliko več bi bil koristil naroda, ako bi danes ne bil se-le praktikant ampak vsaj — sodni pristav, kar bi že moral biti; kot tak bi lahko več dobrega storil, kakor pa s skrivnimi shodi v okolici.

Iz duhovskih krogov. — Prosim, g. urednik, blagovolite ponatisniti ta-le odlok rimske kongregacije, da bodo znani gospodje videli in vedeli, da v cerkve ne spada politika, da ropotanje proti „Soči“ je proti vsem pravilom pastirstva. Odlok se glasi: „Sebbene il Clero debba godere ed esultare per le istituzioni utili e savie, che si recano nell'amministrazione della cosa

publica; tuttavia non conviene agli Ecclesiastici il prendere parte nelle clamorose dimostrazioni popolari, che ne conseguano, o mollo meno estendere queste fin dentro al Santuario del Santissimo Altare preghiera ed all'esercizio delle sacre funzioni“.

Ako hoče že kdo ropotati, naj sklicen shod in tu naj ropota, da bodo marsikdo ugovarjal. V cerkvi „Sočini“ pristati ne morejo ugovarjati, pri shodih pa lahko. Lev XIII. pravi: „Ven iz zakristije!“, torej zunaj cerkve naj se nastopi proti „Soči“, ako ima kdo kaj proti njej, cerkev je za vse. V cerkev pridejo tudi „Sočini“ pristati molit vednega Boga, ne pa politiko ugajati. Ali ni tudi tako ravnanje uzrok, da so se začeli gibati socijalni demokrati, ki pravijo, da duhovniki zlorabijo cerkev v politične srho? V cerkvi se razlaga božja beseda in so molli Stvarnik in Bog, ki pusti solnce sllati tudi na „Sočine“ pristane. V cerkvi ne spada politika. To naj si zapomnijo znani ropotalel. Ko ho obeni zbor „Sloga“, tedaj pridite, in povejte svoje pomisleke proti „Soči“, ne pa v cerkvi.

Dostavek uredništva. — Evo katoliškega duhovnika, ki polni vzvičenost svojega stanu, ki mnejo svoje naloge, ki vo, kakó so ljudstvo vabi v cerkov — in ne podli iz nje. Označeni ropotalel pa podli iz cerkve vse one, ki — drugace mislijo o politiki in o reob, ki nimajo nikake zveze z „zvičanjem duš“. Ali so takó koristni sveti stvarni, naj premišljujejo oni, ki so za to postavljeni in so za vse — odgovorni. Ured.

Iz hrilbov. — Zadnje sem omenil socijalno demokracijo v neki občini blizu nemške Hrlice. Ako ho agitacija socijalnih demokratov tako živahna, kakor je zdaj, v par letih homo imeli „Delavca“ v vseh hrilboh. Po mojem mnenju je se treba k temu skrbno pripraviti in ne se pripraviti za prazno nelo in visoko letoče fraze. Resolucij, prepilov, vika in krika smo imeli v oblihi meri; začeti je treba z dejanji. Molčati in delati vsak po svoje, to bodi goslo vseh slovenskih listov. Različni članki in dopisi v „Delavcu“ so nam resno svarilo, da je treba stopiti na noge in začeti misliti, kako bi se dalo pomagati opravičenim zahtevam socijalnih demokratov in o njih pretiranosti preprečiti jih. Kdor pazljivo čita ta list, mora priznati, da so nekatere pritožbe socijalistov resnične in povsem opravljene. Jako nemodro bi bilo, kar odurno odbijati različne napade na vero in narod, ali pa morda v cerkvi — proti njim ropotati. Po mojem mnenju je to na jslabše sredstvo. Neizkročnicami, ne z ropotanjem v cerkvi pač pa s krščansko-socijalnim programom je treba stopiti pred nje. Pokazimo, da nismo to, kar nam očitajo, in sicer ne le z besedo nego tudi z dejanji in v resnici.

Mi bi izvestno kroge vprašali: Zakaj socijalni demokrati tako sovražijo cerkev, oziroma duhovstvo? Odkod tako hitro razširjanje socijalizma? V znanih slovenskih listih smo že veliko brali o socijalnem vprašanju in sploh o socijalizmu, ali točnega odgovora na gorenji vprašanji nismo se čitali. Da je socijalizem le dete liberalizma, je le deloma resnično. Ako tudi pustimo veljati, da je socijalna demokracija prišla iz nurocija očeta liberalizma, je vendar se odprto vprašanje, odkod pa je prišel stari oče — liberalizem, ki se zdaj premetuje na smrtni postelji? Mi bi z velikim veseljem pozdravili točen odgovor v slov. znanstvenih listih. Posebno primerno bi bilo izreči, v koliko je cerkev, oziroma duhovstvo zakrivilo, da je socijalni demokrati tako sovražijo. Ako hočemo uspešno nastopiti proti socijalni demokraciji, moramo v prvi vrsti skrbeti, da pridemo do dna pravih vzrokov tega sovražstva, se le potem se bo vedelo, kje nekje. Dopis iz O. v „Delavcu“ nam že nekaj pové, kakor tudi opazka g. urednika k našemu dopisu.*

Glede občinskih zemljišč ima „Delavec“ prav, kajti morda od vseh načrtov pri razdelitvi občinskih zemljišč niti eden ni pravičen. Ubodci so več ali manj tepeni. Pred razdelitvijo so imeli ubogi občanarji svoje pravice, n. pr. pašo, steljo, sulhjad itd. tudi v tako imenovanih deležih, po razdelitvi jim vse to odpade. Le redke so občine, ki se te pravice odskodovale. Skoraj neverjetno je, da celo na deželi tako kruto vladajo nazori kapitalističnega sistema. Deželni odbori so tu, da čuvajo pravico ubogih in na to delajo, da se krivični načrti ne sprejmejo. Pa — kdo je držal roko deželnemu odboru na Goriškem? Ali liberalna ali katoliška stranka? Kdo je kriv, da se ni vse spremenilo pri nadzorstvu občinske uprave? — Ali se potem čudimo, da socijalna demokracija sovraži duhovstvo? Socijalna demokracija očita, da du-

* O tem ho razpravljati drugi del danes pri-četeza uvodnega članka. Ured.

hovstvo podpira kapitalizem, mogolce, zatiralec delavcev itd. Da jim zamasi usta, treba je pokazati v dejanju, — da to ni res, in ne le ropotati v cerkvi.

Vsekakor se veselimo, da se nam je odprlo široko polje socialnih demokratov. Močno oborožena falanga ruđerkarjev nam stoji nasproti in z veliko samozavestjo se postavlja v bran. Proti njim se da delati le z dobro premišljenim taktom in s socialno reformo. Duhovstvo, recimo cerkev, naj vé, da sv. evangelij velja za vse, tudi za mogolce in visoke gospode, ki imajo moč in oblast v rokah. In ako nižji in zatirani pravice zahtevajo, naj cerkev stoji na njih strani in jim pomaga do pravice. Per materialia ad moralia! — S tem bi vzeli glavno orožje iz rok socialnim demokratom! — „Sočini“ stranki se ni treba bati socializma, saj je vedno stala na strani zatiranih. Ako se jih katoliške stranke bojijo, to je slabo znamenje. Mogoče, da nimajo čiste vesti! (Z zadnjimi stavki ste le namignili nekaj, o temur bo govoril prihodnji del uvodnega članka. — Gornji zadnji stavki niso dovolj jasni; blagovolite nam do prihodnjega obširnejše razviti svoje nazore, — priobčite jih koncem članka. Ur.)

Iz tolnuskih hribov. — V razglasu zaradi ustanovitve okrajne bolniške blagajnice se glasi, da bolni hlapeci in dekle bodo imeli pravice do brezplačne zdravniške pomoči in vsak dan v času bolezni bodo dobivali 60% navadne dne. Ako pomislimo, da so dneve in naših hribov jako nizke, je ta podpora zelo majhna. Vzemimo le naše pastirje. Nekateri služijo samo za obleko, drugi imajo morda par čevljev in 5-6 gold. na leto. Radovedni smo, kako bodo okrajna blagajna računila teh 60% navadne dne pri pastirjih? Za 10-15 kr. na dan nihče ne prevzame bolnega posla v oskrbovanje. Dasi ima postava jako dober namen, vendar vidi se na njej oha stara hiba pri avstrijski postavoja — centralizem. Naši državniški se niso še povzpeli tako visoko, da bi pri kovanju postav imeli pred očmi različne razmere in posebnosti krajev, oseb in dežel, zato vidimo povsod vse le po enem kopitu. Postava v okrajnih blagajnicah ima svoj pomen v obrtniških krajih, za kmečke razmere niso. Za kmečke posle bi morale biti vse drugače uravnane, ako hočemo, da sploh postava doseže svoj namen. Toda za zdaj sprejmemo tudi to za dobro. Bolje je nekaj, kakor nič. Ako drugače ne doseže postava, saj to dobro stran ima, da pridejo tudi posli do zdravnika v slučaju bolezni.

Ze zadnjim sem opomnil, da glede zdravniške pomoči smo silno slabo preskrbljeni. V velikauskem tolnuskem okraju imamo le dva zdravnika, in sicer enega v Bolcu in drugega c. kr. okrajnega zdravnika v Tolminu. Da bodo čitatelji vedeli, da ne pretirujemo, hočemo navesti resničen slučaj.

V neki 27. uri od Tolmina oddaljeni vsi je mož zbolel na bljuvanju krvi. Bolničkova hči gré v Tolmin k zdravniku, pa ga ne najde doma; bil je poklican v Baško dolino. Čakala je celi dan v Tolminu, ker se je reklo, da proti večeru pride domov. Ker ni marala v Tolminu ostati po noči, je šla domov in drugo jutro nazaj. Prišli drugi dan v Tolmin, zdravnik ni bilo; sel je na Bolcno zaradi davice. Se vé, hči se zopet poda domov. Tretji dan gré v tretje v Tolmin zaradi bolnega očeta in tudi zdaj ga ne dobi doma, odsel je zopet k bolnikom. Se le v četrto — dobi zdravnika doma. To ni jedini slučaj. Od dalec pridejo ljudje v Tolmin k zdravniku in cele dneve zamudijo, ne da bi kaj opravili. Iz teh resničnih dogodkov moramo priti do prepričanja, da en sam zdravnik v Tolminu ne more zmagati celega okraja. Nepretrgoma se pojavljajo kužne bolezni zdaj tu zdaj tam in c. kr. okrajni zdravnik mora v prvi vrsti redno obiskovati take kraje. Pomisliti je treba, da mora laziti po kozjih poteh in visokih hribov, ne da bi mogel jezdariti. In ko pride domov, včasih pol živ, ali naj zopet gré, ako pride kaka sila? Vzemimo čas cepjenja kozic. Skoraj vsak dan je c. kr. okrajni zdravnik zunaj. Ako pride sila in iščejo zdravnika doma, ne morejo priti do njega, ker Bog vé, kje v kakem hribu kozice cepi ali pa okužene kraje nadzoruje.

S tem hočemo le občinstvu povedati, da smo v zdravstvenem oziru jako slabo preskrbljeni in da ena zdravniška moč za cel tolnuski okraj je absolutno nezadostna. Ako bi bila do vseh vasij vzporna pot, naj bi že bilo. Pri sedanjih razmerah smo prisiljeni klicati pomoči. Dandanes se toliko povdarja humaniteta, ali zdi se, da za nas uboge slovenske hribovce je humaniteta le na jeziku. Naša slovenska krotkost in molčečnost, naša prevelika potrpežljivost je kriva, da se nas ne upošteva.

(Resnica! Vlada sama silni na to, da bi naš deželni zbor vendar že rešil enkrat zdravstveni zakon, kakoršen ima že dolgo časa sosednja Kranjska. Toda naši Furlani ne čutijo potrebe takega zakona, ker v Furlaniji so mesta in vasi kar na kupu — in zdravnikov je povsod dovolj. Laški poslanci torej ne marajo za tak zakon; če pa „ščavi“ bolj mrjejo brez zdravniške pomoči, toliko bolje!! — Na slovenski strani pa nimamo časa, da bi mislili na take reči; danes je na dnevnem redu domačih bojev furlanjski šoh, jutri katoliška načela, pojutranjem vodstvo škofov v politiki, potem katoliški centum, za njim krščanski socializem, itd. Med tem se takó pridno lasamo, da nam ne preostane ne časa ne volje za kake — pametne misli in neizogibno potrebne načrte. Kdor meni, da ni res takó, naj se oglasi. Uredn.)

V Trstu, 18. julija. — Zaman smo se zadnje trudili: kar trije zajedno, da bi preprečili častiljivega stareka, da je le edino zatirane krivo na tem, da propadajo Slovenci v trzaski okolici. Govoril je živo: „Prav je rekel Spincic, ko je dokazoval, da je 30 let sem, kar uprav vidno ginejavjo Slovenci v okolici, ali temu ni kriva samo vlada, ki hodi z mestnim zastopom roko v roki proti Slo-

vanom, tega so si krivi tudi Slovenci sami. Res, da je mnogo zaprek, mnogo več kot nekedaj nekadanjim šohom, ali nekaj bi se venčar opravilo. Na naše ljudi ne morejo vplivati mrve erke, ki pridejo samo bolj zavredni v roke; na nje more vplivati le živa beseda in pa — vzgled. Nekekdaj so se prijelji shodi nedelje za nedeljo in hodili smo, pa kake radi hodili: danes na Opčine, drugo nedeljo v Rocol, tretjo zopet v Bazovico, četrto celó v Dolino, in koliko ljudstva se je vedno nabralo o takih shodih ali taborih! Tedaj pa tudi ni bilo slišati še takó italijanske pesmi v okolici kakor sedaj, ko nikdo ne zna drugače peti nego italijansko. Izletniki so popievali po shodu in med poljo, in pesem se je prijala okolicanom. „Mi primorski fantje“ ali „Sablenska“ to je bilo čuti mesto sedanjih „Lassé pur“ itd. Kje so Slovenci ob nedeljah? Mar li sedé po kavarnah igraje ali grede na to raznih krajev po eden, po dva, po trije? Zakaj bi jih ne zahajalo po mnogo skupaj zdej sem, zdej tja v okolico? (Enako lahko govorimo o Slovencih v Gorici! Ur.) Na trume Italijanov pride o praznikih med nas v naše gostilne, tu popivajo in popevajo, in ljudstvo naše, ki ima poseben sluh in osebito ljubi pesem, obdrži kmalu besede in arije, in reklo bi se skoraj, da so trzaski „canzonette“ bolj razširjene v okolici nego li v mestu sanem. Saj je politično društvo „Edinost“, saj je „Sokol“, saj jih je mnogo, in ako ne vsa društva, naj pridejo med ljudstvo Slovenci vsaj trumoma“.

Takó se je segrel dobri stari rodoljub, in naše ugovorjanje, ki je bilo le navidezno, saj v srečo smo mislili tudi mi, kakor on, ugovorjanje naše ni pomagalo ničesa. Mislili smo tudi mi z njim, da so Slovenci tunaknili kar sami, da so preskromni, prekratki in — prekratkovitni. On, ki pozna razmere v okolici, kakor jih poznamo mi, on ne more zameriti tem vrsticam: okolica pada, pada stranso; edino cerkev se naj dobe sovravniki v roke in kmalu se poreče: Slovencev v okolici je bilo — sedaj jih ni! In kako so okoličani ali masa vsaj nezavedni, nebržni! „Lega“ je napravila v slovenskem Križu ples, a drugega dne se je hvalil židovsko (kmalu poročemo židovsko-duhovniški „Piccolo“, kajti ima že lep venci mladih katoliških duhovnikov za sotrudnike), ta list je prinesel torej pohvalo, da se je v Križu prepevala pesem „Lassé pur che i canti e subri“, godba da jo je svirala, a vse, da je bilo in „perfitto ordine“. Nijedne besede, nijedne opombe; slovenski Križ ni tui izjavljajo pesmi, morda jim je pa celó pomagala — klo ve?

Cesar ne zmore židovski „Piccolo“, skuša katoliški (t) „Amico“, ki je v zadnji svoji številki daleč prekosil samega „Piccola“ v zasmevanju preprostih žen, ki so častile sv. Devico v svojem jeziku slovenskem. Govoril se prečestilim starim duhovnikom o tem mlademu zagrozenemu naraščanju svečnikov, je dejal: „Država ima dobrih in slabih ministrov; žal, da ima najvišji Gospod bas sedaj poslednjih mnogo“.

Ali bi ne bilo dobro, g. urednik, da pošljete sem velenčenega doktorja, ki išče med katoliškimi Slovenci liberalce, francosane in Bog zna kaj še, o čemer se jim niti ne sanja? Te svoje kolege naj pouči o pravici in ljubezni do bližnjega; in tudi oni, naši bratje tam v sredini, ki se pripravajo za — oslavo senco, naj bi se ozrli malo sem dol, kjer ne bodo imeli kmalu bratov, ako jih bodo prezirali, kakor do sedaj, ako bodo takó malenkostnih nazorov, kakor do sedaj.

Prej naj bi se združili mi vsi, posvetni in duhovniki proti skupnemu sovražniku, in ko bi ga prenegali, ko bi imeli zagotovljen svoj obstanek, tedaj naj bi v božjem imenu nastale stranke tudi pri nas, ali sedaj smo tako smešni, takó zelo smešni..... drugim v prid....

Iz Ljubljane. — (Ljubljanske razmere po potresu). — Neugodne razmere je rodil in zapustil za Ljubljano in nekatere sloye prebivalstva lanski potres; mej vsemi sta pa najbolj občutna draginja in pomanjkanje manjših stanovanj v mestu in v predmestjih. Draga stanovanja, živila, kurjava, zvišanje najemščine i. dr. hudo tlačijo manj imovite kroge; da so pri tem najbolj prizadeli delavski krogi, mali uradniki, učiteljsvo, arneje se samo po sebi. S kom pa naj si pomagajo ti stanovi? Ali naj polovico svojega zaslužka in plače utaknejo v žep hišnih gospodarjev? Kdo sme to zahtevati? Tudi tujevc in sedaj toliko k nam, marveč se ogibajo Ljubljane. Seveda, gospoda, ki živi v obilici vseh posvetnih dobrot, nima pojma o pomanjkanju! Zdej se sicer zida nekaj novih hiš, ki bodo jeseni dodelane, pa kdo pojde v take drage palače! Dve leti bomo še najmanj trpeli pod nasledki potresa, toliko časa pa marsikteri služabnik te ali one vrste ne bo mogel zmagovati, temuč za brede v dolgove. S kom jih pa potem plača! Lačen delati ne more, živ v grob tudi ne, ne pomaga mu pa nihče. To ni človekoljubno!

Iz Radovljice na Gorenjskem. — (Mestna hranilnica v Radovljici). — V Radovljici na Gorenjskem se je otvorila dne 15. junija t. l. nova mestna hranilnica na podlagi odločbe vlade za Kranjsko v imenu ministerstva notranjih stvari potrjenih natanko po uzornem statutu sestavljenih pravil. To je četrta domača hranilnica na Kranjskem. Prva se je ustanovila ljubljanska leta 1889., druga v Kranju l. 1893., tretja v Novem mestu l. 1894., vse so pa mestne. — Radovljiska je imela prvi dan 5851 gl. 21 kr. ulog, katere obstrejuje do 10.000 gl. po 4%, nad 10.000 gl. pa po 3-6%. — Zneske do 50 gl. bodo izplačevala brez odpovedi, za višje zneske pogojena je sicer odpoved (do 200 gl. 3 dni, do 500 gl. 8 dni, do 1000 gl. 14 dni, nad 1000 gl. 1 mesec), vendar bode pa tudi take zneske izplačevala, kolikor bodo dopuščale razmere, brez odpovedi. Najmanjša dopustna uloga je 1 gl., najvišja pa 15.000 gl. — Obresti se bodo pripisovale vsakega poluleta kapitalu ter z nova obrestovalje. — Uloge, za katere, kakor tudi za njih

pravilno obrestovanje, jamči mestna občina, uporabljala boje hranilnica za posojila pred vsem na nepremična posestva, ter tudi občinam ali okrajem, n. pr. cestnim, zdravstvenim itd. proti 5% obrestovanju. — Vračala se bodo pa taka posojila tako, da plačuje dolžnik skoti 36 let 3% izposojenega kapitala vsakega poluleta. — S tem pa uniči posojilo, in če mu je mogoče ga poprej vrniti, plačati mu je toliko manj, kolikor je dolga uminena. V 20 letih bi n. pr. izplačal na ta način od posojila 1000 gl., že 349 gl. 55 kr., vrniti bi mu bilo torej le 650 gl. 45 kr., da dobi izbrisno pobotnico. — Le na tak način je pa pri sedanjih težavnih gospodarskih razmerah posestniku mogoče, dolga se znebiti.

Tudi občinam, katerim je zidati kako novo šolo, napraviti vodovod ali kaj takega, kar več stane, kakor občina premore v cenum letu, je s takim posojilom takoj, ko prične priklade pobirati, mogoče stvar izvršiti in ni jim treba čakati, kakor sedaj, da s prikladami selajnikov naberó potreben denar, katerega sad uživajo se le potomci.

Posojilnice, katere imajo več posojil, kakor ulog, obrnejo se lahko zaupno do mestne hranilnice v Radovljici, katera jim prisloči po svoji moči s primerno ulogo na pomoč.

Z veseljem torej pozdravljamo otvoritev te nove hranilnice ter ji želimo obilo uspeha na narodno-gospodarskem polju, na katerem Slovenci še le orjemo ledino.

Iz Grada. — (Slovenskim abiturijentom!) Abiturijenti, tovariši! Zapustili ste tesne meje gimnazijskega obzorja, stopili ste na lta prostega mišljenja in gibanja. Kmalu, kmalu prilete na vseučilišče, v tujino, — a ne zabite svoje domovine. Najmogočnejša ideja, ki prešinja dandanes vse sloje ljudstva, je narodnostna ideja; marsikateri izmed Vas goji jo že sedaj v svojem srcu, a mnogi zopet ne. Zato agitirajte, domov Vas, agitirajte v prid in blagor domovine, da pristopi vsak slovenski akademik slovenskemu dijaškemu društvu. — Akademično tehnično društvo „Triglav“ v Gradiu je bilo in je zbirališče slovenskih vseučiliščenikov in ognjišče tanošnje slovenske inteligence; pristopite tedaj tudi vi, abiturijenti slovenski, ko pridet v Gradiu, društvu „Triglav“! Statistika slovenskih vseučiliščenikov graških kaže, da se ravno revnejši dijaki, ki v najkrajšem času svoje studije končajo, najtrudnejše drže dijaškega društva, društva „Triglav“, ker spoznavajo svojo korist. Res jih je se, ki ne pristopijo društvu; a ti postanejo prej ali slej narodne izdatke. Pridet tedaj, abiturijenti slovenski, reorganizirajte društvo, ako je kaj napačnega v njem, a ne glejte od strani in ne držite rok križem, saj je tudi to delo za narod in Vaša dolžnost.

Za odbor:

S. Krmavnar,
t. č. upravitelj.

Domače in razne novice.

Osebnostne vesti. — Gosp. Ivan Borštnik, zdravnik na kirurg. oddelku dunajskem, bo povisan prihodnji ponedeljek na dunajskem vseučilišču v doktorja vsega zdravilstva. Častitamo!

Državni pravdnik v Gorici g. Franc Ganevari je bil nepričakovano imenovan svetnikom višjega deželnega sodišča v Trstu. Ker pričakuje, da naši poslanci povejo o svojem času neprikrivo pravo besedo na primerenem mestu o pravosodnih odnosih na Primorskem, se vzdržimo o imenovanju samem vsake daljše besede, da ne pridemo s cenzuro v navskrižje. — Slovenska deželna večina na Goriskem pa zdaj pričakuje, da bo vsaj na njegovo mesto imenovan s posebe ni mož, ki bo poznal v besedi in pismu slovenski jezik. Kdo tega ne zmore, ni sposoben za načelnika kakemu javnemu uradu na Goriskem.

Pritisek na nadškofa. — Iz duhovskih krogov nam poročajo: „Nekateri gospodje niso zadovoljni samo s prvo okrožnico, marveč razpravljajo ta-le načrt: Nadškof mora izdati pravi pastirski list proti „Soči“ in prepovedati jo „pod smrtnim grehom“; ako bi pa nadškof ne hotel tega storiti, tedaj naj neha izhajati „Primorski List“, češ: naj imajo pa liberalci sami prvo in zadnje besedo povsod. Takó bi se nadškof zbal liberalcev in izdal pastirski list“. — Komentar prepuščamo čitateljem.

Vse na „kate“ški podlagi! — Zadnji „Primorski List“ ima v vsem skupaj tri cele strani prav po „katoliški“ spisanih člankov in člankov prof. listenu hudobnemu Andreju Gačniku, ki je „vsemu kriv“. Kdor pozna neprečelno boje od l. 1889. in čita „P. L.“, umej, najnovejši „katoliški“ boj proti eni sami osebi. — Ali naj ne čakajo! Na mesto odstopivšega urednika pride drugi mož, a Andrej Gačnik bo nekoliko bolj — prost.

Tudi razžaljenje časti. — Ko je bil dr. Mahnič preslišan pri preiskovalnem sodniku na kazensko ovadbo našega urednika, spomnil se je z vlogo 9. t. m., da je bil tudi on razžaljen v „Soči“ 5. junija, namreč v člankih, „Zakaj ves preprič?“ „Škofova beseda“, „Zaupnice“ in še nekaj drugih, v katerih je povsod govora o — neki klikli. Mahnič pa samega sebe šteje med „kliko“ (dasi je „Soča“ že 12. jun. to izkličila) in se „tudi žaljenega“. Le naj vstraja!

Njegov vzgled je posnel 12. t. m. tudi toženi g. J. Feltrin, vikarij v Desklah; on je razžaljen vsled kratke notice: „Torej proč z državnimi zakoni“ v „Soči“ 5. junija, s katero smo na kratko zavrnili njegov dopis v „P. L.“, ki je tudi dal povod — tožbi od naše strani. Kakor smo rekli: gospodje, le vstrajno!

Zrelostne skušnje na c. kr. učiteljsko za učiteljece. — Vršile so se od dne 10. do 22. t. m. Izpraševank je bilo 57; od teh 28 domačih Slovencek, med temi dve Hr-

vatci, 1 zunanja, 22 domačih Italijank, 6 zunanjih. Slovenke odklikovane so: Dulcer Marija, Fajgelj Otilija, Grilec Josipina, Hacin Marija, Piana Leopoldina in Senčar Ljudmila. Skušnjo so prebile: Avsec Ivana, Bostjančič Ana, Cebular Marija, De-franceschi Olga, Franke Marija, Franko Marija, Jug Ana, Klavčič Ana, Kobal Avgusta, Komac Ljudmila, Lilek Ljudmila, Peternel Olga, Piščanec Josipina, Spincič Ivana, Sepič Jelisava, Valentincič Julijana, in privatistinja Grum Zofija. Ostale tri Slovenke bodo povajale skušnjo iz jednega predmeta za dva meseca. — Mladin učiteljicam želimo vesele počitnice, potem pa vspešno delovanje v korist narodu v soli in zunaj nje. — Toda prvo bodi: lep vzgled vselej in povsod! Zato se nadejamo, da tiste gospodične s Kranjskega, ki so nosile v cerkev nemške molitvenike in sploh kaj rade nemčurije po mestnih ulicah — dajo za vselej sloj tej nečimerni razvadi! Ponosno glavo po koncu, kakor velj pesem:

Slovenka sem!

Takó je mati djala,
Ko me je dete pestovala;
Zatorej dobro vem:
Slovenka sem!

Furlanska železnica. — Časopisi poročajo, da ta železnica se podaljša čez Laško mejo do San Giorgio di Nogaro, od koder je že laška železnica do Benetk; v kratkem se bo vršilo že nakupovanje zemljišč. — Ko bo dodelana ta zveza, podle vse promet med Trstom in Benetkami po tej železnici, a Gorica in Kormin ostane lepo na strani. — „Corriere“ je imel vendar toliko srečnosti, da je povedal, kdo si je pridobil največ zaslug za to novo zvezo, ki bo v veliko škodo Gorici in Korminu; ta je: državni poslanec za Gorico in Kormin — knez Hohenzolnhe. Zares, izborno skrbi za Gorico in Kormin!

Predzrnost laška in nemška. Pisejo nam: — „Prejšnji četrtek se je peljala iz Gorice proti Ajdovščini nemška dama nabirat za „katoliški nemški schuleren“. Menda so se povsod Slovenci zavledali svoje dolžnosti, kajti v petek se je dama s klubom na glavi vračala peš proti Gorici. Na zadnji postaji v Sempasu je dobila še nekoliko „brema“. V petek pa je Venutijev agent po Vipavski dolini nabiral odjemalcev ali kupcev; govoril je celó laški. Na ugovor, da Slovenci vendar ne morejo kupovati pri Venutiju, se je agent odrezal, da Venutiju je vse edno — Grk ali Slovenec.

Kardodarni doneski. — Za „Slogine“ zavode je došlo v zadnjih 14 dneh.

Po položnicah in drugim potom (največ za knjižico „Deželni zbor“): Kofol Franc v Kanalu 1 gl. — Dr. S. K. v A. 12 kr. — Leop. Belja v Orebici 1 20. — Ivanka Sovdat v Tolminu 1 50. — I. G. v K. 5 gl. — Ivan Torkar, c. kr. postar v Podgradu, 1 gl. — Dr. Što „Edinost“ v Ajdovščini 50 kr. — Adolf Anton Mekuš 50 kr. — Dr. Karol Triller, odvetnik v Tolminu, 15 gl. — Ivan Kržnič, učitelj v Marezigah, 30 kr. — Dr. Anton Gregorčič v Gorici 10 gl. — Anton Černigoj v Pulju 40 kr. — Josip Basiako, c. kr. gozdar na Jelovcu, 50 kr. — Jernej Bačič v Sempasu „zasluženi“ 20 kr., ko je prepisoval „brat“ note; „brat“ dodal še 5 kr. — Vikarij Ant. Manzini v Staremelu 20 kr. — Zbogar iz Ave „v namen dobrih Arčanov“ 1 gl. — Franc Strel, želez. uradnik v Kranju 50 kr. — Simon Gregorčič na Gradščini 1 gl. (za Lamurskega brošuro „Čuvajmo svoje prastarine“ tudi 1 gl.). — Učit. Ant. Kazančura v Ročinju 1 gl. — Župnik Brezovčič v Ribembergu 3 gl. — Gospa M. Mahorčič v Sezani 1 gl.

G.ena Olga Konjelicova v Plavah nabrala po kraji učiteljski konferenci 9. t. m. med gg. udeleženci 6 50. — Mila Štrukelj, vikarij v Česotci, 2 gl. — Karol Favetti na Čresu, za kazen, „ker nisem odpisal Arturku“, 1 gl. — Boneta Andrej v Opatjelsu 1 gl. — Zložili nekateri na St. Viskigori 2 40. — Čistih in prostovoljnih darov pri šolski veselici po blagoslovljenju novega šolskega poslopja v Kamnjah 14 20. — Franc Kodrič, vikar na Trnovem, 5 gl. — Nektó 4 gl. — Pri svatovščini Franceta Bavecina in Amalije Rijavice pod Osekem je nabrala Francica Kerševan 4. t. m. pri g. Jos. Faganelu 2 50. — Neimenovan je izročil „Slognemu“ denarničarju 10 gl. in ne 10 kr., kakor je bilo po tiskovni pomoči izkazano zadnjice. — Vesela dijaška družba 3 gl. 30 kr. — Na odgovor pred. g. župnika Rejca nabrale učiteljice pri učiteljski konferenci v Čepovanju 21 07 1/2. — Cotič Jozef iz Dornberga 50 kr. — Anton Zuchiatiz iz Medane 60 kr. — Anton Krusič in Valentin Kragelj, krojaška pomočnika pri g. S. Rozancu, vsaki 1 krono v korist neza mladin, ki je tako mto govorila slovenski po goriskih ulicah. — Pri Lisjaku na kroglih dobljenih 40 kr. — Alojzij Leban, vikarij v Srednjem, kot neki preostanek 1 62. — V Podgori po shodu zbrali rodoljubni Podgorci z vsklikom „živio Gregorčič“ 2 50. — „Pri omizju ptujcev v Lovki zložili naši „pod roko“: Staroselski fant 3 gl., Kraški Komareček 1 gl., Kraška Muhca 1 gl., gorsko-kraški Ostriček v prošlavo „čistega znaka“ tudi 1 gl. — Nekateri St. Viskogorci 2 40. — Biva učiteljica Štrukelj 50 kr. — Kegljavci pri Katarinju 91 kr. — Cotič Jos. v Dornbergu 50 kr. — Vesela dijaška družba 3 30. — H. Z. 3 gl. — Simon Rozanc, krojaški mojster v Gorici 1 gl. — Gospa pekarija Trampuš v Gosposki ulici je darovala peciva za 25 otročevih otroškega vrta v Pevni.

Bog ohrani tako rodoljubje! Le z enako požrtvovalnostjo bo mogoče vstrajati v trdem boju! Naprej po tej poti!

Boj za slovensko šolo. — Te dni je bila v laških listih ostrá polemika radi slovenske šole; vsi liberalni listi so se pa z zadovoljstvom naslanjali na namestnika Rinaldinija, češ, kakó je i on pripoznal to in ono pretilnost Slovencev. — Da je vitez R. res takó postopal, to potrdimo tudi mi; velikokrat je tekel na Dunaj in ondi prepričeval merodajne kroge o umestnosti priporočev z

laške strani. Leško recemo, da je edino Rinaldinijeva zasluga, ako vprašanje o slovenski šoli ni še rešeno. — Ko je bil zadnje pri seji dež. šol. sveta v Gorici, spremljal ga je na kolodvor dr. Venuti. Pogovarjala sta se o novem ukazu ministerstva, da treba poiskati primerne prostore v sredi mesta. Dr. Venuti je priporočal Rinaldiniju to in ono, a ta je krepko stisnil Venutiju desnico in dejal: „Si, si, cosí faremo!“ —

„Eco del Litorale“ je prinesla zadnje dni članek v prilog slovenski šoli; ne sicer iz ljubezni do Slovencev, ampak vsled nekega opozicijskega duha, ki se je pojavil proti liberalni mestni upravi vsled preprirov o novi cerkvi. — Članek, ki je zbudil obče zanimanje, se glasi:

Pisejo nam iz mesta: Doznanjem, da s prihodnjim šolskim letom namerajje naš magistrat uvesti nekoje novosti v šolstvu. Slovensko šolo, ki se nahaja na skrajni meji mesta, — predmetju — sv. Roka, — treba je, hočeš nočeš, preseliti drugam, kajti vladin nalog je jasen in izraza tudi grozno, da stori vlada to na naše stroške, ako ne bi hotela storiti občina.

Prav. Kaj pa namerujejo storiti nekaterniki v mestni palači? Premestiti šolo za dečke v ulici Vogel tje, kjer je sedaj slovenska šola, in privediti za isto ono postopje, v katerem je prvo omenjena šola.

Ali jaz vprašam jasno: bode-li ta sprememba zadoščala, da se reši vprašanje o slovenski šoli? Ne in ne! „Sloga“ je že jasno odgovorila s tem, da je najela za daljnji deset let hiko v ulici Barzellini, katero postopje je jako primerno za šolo, kar priznavajo vsi.

Ta najem, ki so ga podaljšali bas sedaj za deset let, je jasen in kategoričen odgovor Slovencev: Ali to postopje, ali pa nobeno!*)

No, ali stori naš magistrat se nepotrebnih korakov in bode se trošil po nepotrebnem? Ali se bodo dajali oni štirje „patres patriae“, ki poganjajo občino v bedasto borbo in mesto v neumne, toda velike stroške, še izsmehovati in potem prijemati za grlo od strani Slovencev?

Naj se stvar nekoliko pregleda hladno krvjo. Zakon veleva, da je trba osnovati šolo, kjer je 40 učencev koje narodnosti. Zakon govori jasno! V Gorici pa ni le 40, ampak preko 300 slovenskih učencev!*) In kaj delajo naši zelo modri vladalci? Upirajo se, prirejajo pravde in pravde do zadnje istančice. Ogromni stroški. In kakšen je vspeh?

Municipij mora osnovati slovensko šolo! Tableau!

Ali, — skočijo po koncu oni štirje junaki à la Barattieri — ako smo prisiljeni napraviti slovensko šolo, postavimo jo kakar v Panovec — na skrajno mejo mesta!

Kečeno, storjeno. Potrošilo se je na tisoče goldinarjev, da se je biva vojašnica Gattinellijeva preostovala v šolsko postopje.

In vspeh? Štirje učitelji in trije učenci! Moglo se jih je videti dne 15. t. m. pri zahvalni maši v cerkvi sv. Roka. Ne govorim nego o dejstvih. Ne izmislijujem si.

Nov prikaz po končanem šolskem letu — Slovenske šole ni smeti pustiti v ulici poljedelske šole. Vlada zahteva kraj bolj v središču.

In tu se porajajo novi poskokli, izvestni anti-slovensci v mestni palači preobračajo z nova svoje kozle. Hoteli bi dati Slovincem šolo v ulici Vogel, Podturmencu pa ono — onkraj kanala. Seveda novi stroški, nova bremena. In kaj je temu konec?

„Sloga“ si je najela za daljnji deset let prostore v ulici Barzellini. To nam pripoveduje jasno, da ako municipij postavi slovensko šolo v ulico Vogel, imeli bomo sicer smesen — toda za nas davkoplačevalce jako drag prizor — da štirje učitelji poučujejo tri učence!

A, za vraga, kaj mislite, da so Podturmenci in vsi goriski meščani zadovoljni s takimi jako modrimi in zelo dragimi občinskimi ukrepi? Vse drugo!

Pred vsem prebivalci Podturna ne bodo zadovoljni in jim ne boče ustreženo, ako bodo morali svoje otroke pošiljati tja v Ogo Magogo. Šola tega predmestja mora biti v središču in ne ob periferiji!***)

Razven tega goriski meščani ne marajo, da municipij troši njih denar za brezumne pravde za poslopja, ki polcem niso za nikarkšno rabo. Naj se vendar neha od pretirane vojne proti Slovincem, od vojne, v koji so vedno izgubljali odvetniki mestnega sveta. In naj se boljše upravlja z občinskim imetkom na podlagi poštenega in medsebojnega sporazumljenja s slovenskim prebivalstvom!

„Corrierjevi“ Židje in Židje mestnega sveta gotovo niso moglega menenja, ki je menenje vseh dobro mislečih meščanov. Z menoj ne bodo sporazumni niti izvestni drugi, ki niso svetovalci.

To dejstvo stoji, da so bili oni doslej še vselej tepeni in premagani, kadarkoli so pričeli vojno gledé slovenske šole.

Da so generali à la Barattieri, to je jasno. In Gorica bode trpela takšne voditelje?.....

„Priatelj miru“.

To je poštena beseda. Ako bi hoteli laški konservativci vsikdar in ob vseh vprašanjih govoriti in — delati v tem zmislu, potem bi bilo bolje ne le za goriske Slovence, ampak za vso konservativno stvar. Da vidimo, kako dolgo bodo trajali pri „Eco“ ti „jasni“ trenotki!

*) To ni res! Ono postopje bo rabila „Sloga“ za druge izobraževalne zavode. K vsemu bi odstopila nekaj sob v našem Ur. „Soča“.

**) Nad 500 jih je! Ur. „S.“

***) Torej celó Podturmenci za svoje predmetje zahtevajo šolo v središču in ne ob periferiji; s koliko večjo pravico lahko govorimo enako mi Slovenci, ko nam hočejo dati za celo mesto eno samo šolo ob — skrajni meji! Ur. „S.“

Okrasnica vsem županstvom in gospodarskim svetom poknežene gorške in gradiške. — Dasi je deželni odbor uže v mnogih okrožnicah in odlokih naročil občinskim zastopom, naj pravčasno (š. 65 o. r.) sestavljajo, rešujejo ter v prejšnjem potrditve predlagajo občinske proračune, godilo se je vendar v zadnjih letih zopet, da je bilo polovica županstev in gospodarskih svetov predlagala svoje proračune še le po novem letu in da se je rešitev nekaterih zakešnevala do srede leta, ker so bili proračuni podani in zraven tega še ne pravilno sestavljeni, ali pa ker je bilo protizakonito preskrbljeno za zalozbo občinskih potrebščin. Prepozna rešitev občinskih proračunov pa, ne glede na to, da prizadeva deželnemu odboru, c. kr. finančnemu ravnateljstvu in zlasti c. kr. davkarskim uradom znamenite nadležnosti, ima pogostoma tudi za občino prav nevarne posledice. Dokler niso končno ustanovljeni proračuni, nima občinsko gospodarsko nobene zanesljive, zakonite podlage; občine se zapletajo lahko v denarne zadrege in zgublajo dohodke na občinskih izdatkih, ker se dotične doklade in davščine ne smejo pobirati za ves čas, kolikor ga je preteklo pred končno njih potrditvijo. Zato se resno opominjajo vsi županstva in vsi gospodarski sveti, naj se v tem oziru točno ravnanje po zapovedi š. 65 o. r. ter skrbje za to, da bodo proračuni na gotovo postavljeni in potrjeni še pred začetkom leta, za katero so odmenjeni. Deželni odbor opozarja uže zdaj, da bo s postavitvijo strogo postopati proti vsem županstvom in da naloži odgovornost za vsako škodo, ki bi občini nastala zaradi zamude, osebno županom in načelnikom gospodarskih svetov.

Pri tej priliki vidi se primerno, da obuja spomin na nekatera določila dosedanjih, o tej zadevi izdanih okrožnic, katera občinski zastopniki premočkrat prezirajo pri sestavljanju in predlaganju proračunov: a) Vse stroške za preskrbljevanje ubogih, torej tudi bolnišnične stroške, je smatrali skupnimi potrebščinami cele županije in sprejemati jih je torej v skupni proračun. b) Enako določilo velja tudi za stroške, ki jih prizadeva zgradba in vzdrževanje občinskih cest in poti (š. 13. in 14. novega cestnega zakona). c) Zaradi služb ali robot, ki se naložajo za javna občinska dela, ravnati se je po lukajskih okrožnicah z dne 15. maja 1874 št. 1468. Službe so morajo precejšnje v denar sprejemati med druge občinske stroške in v bilanci (sklepu) vsacega posameznega proračuna razkazati je najprej doklade, katere bo v gotovem plačilu v zalozbo obč. strokov, potem pa odstopke služb, katerih cenjeno vrednost je po meri izravnih davkov razdeliti med obdane (š. 79 o. r.). d) Za potrebščine cerkvenih občin sestavljati in reševati je posebne proračune, in sicer spada to v področje občinskih zastopov tam, kjer leži cerkvena občina v mejah županije; kjer segajo pa njeni deli v drugo županijo, opravila to poseben odbor po določilih š. 11. 12 in naslednjih zakona z dne 29. novembra 1863 dež. zak. št. 2 iz leta 1864. — Glede zalaganja potrebščin cerkvenih občin naj se ne prezirajo določila zakona z dne 31. decembra 1894 št. 7. dež. zak. št. 1. 1895. e) Za plačilo erarskih davkov in drugih stroškov od občinskih zemljišč je skrbeti po š. 70. obč. reda. f) Za plačilo bolnišničnih stroškov mora biti zadostno preskrbljeno in sicer se mora sprejemati v proračune vsaj toliko dotičnega dolga, kolikor ga bo primeroma ugotovljenega koncem istega leta, v katerem se ustanovlja proračun.

Kadar se predlagajo proračuni deželnemu odboru, privedati jim je: 1. zapisnik seje občinskega starišinstva oziroma gospodarskega sveta, obsegajoč razpravo in rešitev proračuna; 2. razgleda v zvezi s š. 65. in 81. obč. reda; 3. v občinah, kjer občinarji uživajo občinsko posestvo, razdelilnik, zadevajoč erarske davke in druge stroške v zvezi s š. 70. obč. reda ugotovljen od starišinstva; 4. kadar so se na podlagi proračuna naložile doklade k izravnim davkom, sumar predložitve erarskih davkov, ki si ga je vsako leto naročati od c. kr. davkarskega urada; 5. ugovore, ki so se vstegnili v zakonitem roku podati proti naloženim dokladam in davščinam, o katerih ugovorih ima županstvo v svojem poročilu vestno razložiti svoja pojasnila.

Slavnim županstvom in gospodarskim svetom se prav tujno priporoča, naj se naloženo ravnanje po tej okrožnici, da se v okoliščini pride vsem onim neprilicnostim, ki izvirajo iz preziranja navedenih pravil.

Deželni odbor v Gorici
dne 8. julija 1896.
Deželni glavar:
Coronini.

Mlekarska društva na Tolminskem si je ogledal od sobote do srede c. kr. mlekarski nadzornik v poljedelskem ministerstvu g. Vincenc Chalaussek; prišel je čez Predd. Spoznal je, da naša mlekarska društva potrebujejo izdatnih prejemov. Več o tem v „Gospodarskem Listu“.

V Devini je „Legu“ baje že kupila hišo za otroški vrtec in za šolo. — Tamošnji prvaki bi lahko marsikaj preprečili, ako bi se le hoteli odločno postaviti na nogo! Pozor na sovražnika!

Iz Volčje grada na Krasi: V nedeljo, dne 19. t. m., je bil za našo vas Volčje grad znamenit dan. Priredili smo namreč občini zbor našega bralnega društva „Domovina“. Udeležba je bila sijajna, kar vredo je ljudstva že iz radovednosti, a tudi iz ljubezni do doma in naroda. Pa saj je bilo vredno, zbrati se v lepo skupščino. V začetku zborja je poprijel naš bivši g. predsednik Vinko Metlikovec besedo in v prav primernih izrazih naslikal koristi in pomen društva. Na to je sledilo poročilo tajnikovo in blaginjkovo, in potem se je volil nov odbor; izvoljeni so:

Jožef Milančič je predsednik, Jožef Jurca, podpredsednik, Franc Stofla tajnik, Antun Majcen, blaginjak, Vinko Metlikovec, Vinko Stofla in Franc Škof odbojnik.

Zbor se je zaključil s trikratnim: „Živijo naš presvelli cesar“.

Strela je ubila v torek popoldne posestnika Tomaža Rutarja z Modreje pri sv. Luciji, ko so vrh Bučenice spravljali v kupe seno, boječi se dežja; njegovega dvanaestletnega brata je le malo ožgala in omamila. Obča je žalost po mladem in razumnem kmetovalcu, ki je bil tudi občinski starišina.

Iz Grigarja. — Častitemu gospodu dopisniku iz Grigarja in njegov dopis v časopisu „Soci“ od 10. julija l. t. št. 28. odgovarjam, da me g. pevodavja ne prezira, marveč v popolni prijaznosti sem pri njem; petje pa vkljub borni znanjšanji plači lepo napreduje. Čemu bi torej te laži bobnal med svet? Peter Ternovec tenorist“.

Društvene vesti.

Goriška možka podr. sv. C. in M. Steje pokrovitelj 6, ustanovnikov 13, letnikov 73, podporniki 3, skupaj 95 članov. Po lanskem občnem zboru je poslala društvenemu vodstvu v Ljubljano enkrat 60, enkrat 50 gld.; gotovine v blaginji ima 10 gld. 24 kr. Društvena otroška vrta sta stela v Ločniku 15, v Pevini 51 otrok, občinski otroški vrt v Podgori, kateri podpira društvo, šteje 84 otrok, otroški vrt društva „Sloga“ pa 83, 72 in 61, skupaj 216 otrok. Ljudska šola društva „Sloga“ je stela 505 solskih otrok, katerih je ostalo do konca šolskega leta 459. Društvo sv. Cirila in Metoda podpira, kakor zgoraj rečeno, te zavode. (Letos celih 300 gld. Uredn.)

„Kolesarsko društvo Gorlen.“ — Pretekli ponedeljek, kakor smo o svojem času poročali, pretresoval se je načrt bodete dirke, katero priredi društvo za svoje člane. Izrazili so se nekateri gospodje, da bi se povabil tej dirki tudi slov. Trzaski klub. Prav! a to je se ve da odborova naloga, kateri bo po sklenjenem navodilu sestavil potrebni načrt vseh podrobnosti.

Dan za dirke se je določil 15. avgusta l. t., namreč od Mirenskega mosta do Devin; daljava je blizu 18 kilometrov.

Ko določi odbor se vse potrebnosti, sporočati bomo.

„Vinarsko in sadjarsko društvo za Brda.“ — Po zadnjem našem poročilu pristopilo je zopet 5 novih deležev in izmed briskih županstev se je oglasilo edino sl. županstvo v Kozhani z enia deležem. Z ozirom na važnost tega društva je želeli, da se tudi druga županstva pridružijo in podpirajo ustanovitev, katera je za Brda posebno velike važnosti.

Komu ni znano, kako so tuji paučali naša vina in potem razprodajali za pristi briski pridelek? Treba je zatorej složno postopati in upreti se vsakemu ponarejanju in pančevanju. To pa se da doseči le v skupnem in složnem delovanju. Priporočamo blag. gosp. županom, da stvar pretresejo in podpirajo po zmožnosti.

Odbor tega društva ima pogostoma seje, da pretresejo z nadzorstvom za pričetek delovanja potrebne predmete.

Pevsko društvo „Nabrežina“ napravi v nedeljo dne 26. t. m. izlet v Vipavo. Ob tej priliki se prvo udeležijo sv. maše pri Materi božji v „Logu“; potem pa bo v Vipavi prosta zabava, pri kateri se bodo bele lepe slovenske pesmi. Vabljeni so vsi gg. pevci in podporni udje, da se polnoštevilno udeležijo tega zabavnega izleta.

Ostala Slovenija.

Trst. — Na c. kr. ljudski šoli za dečke v Trstu je bilo 1222 otrok. Glavno šolo je obiskovalo 647, podružnico pa 575. Po narodnosti je bilo 703 Italijanov (57,312 Slovanov in le 207 Nemcev. Dasi je najmanj Nemcev, solski monk je bil nemški. Koliko je Slovanov vsteto med Italijane in Nemce, tega ne pove šolsko poročilo, a skoraj gotovo je, da je vsaj polovica otrok slovenske rodovine. — Na enaki šoli za deklice je bilo 840 učenk. Po narodnosti 460 Italijank, 223 Nemk in 142 Slovenk. Tudi v ti šoli je bila nemščina ueni jezik. Kar se dostaja narodnostnega razmerja, velja gornja opazka tudi za deklice. — 12. t. m., uprav onega dne, ko so hoteli italijanski gospodje v Trstu prepričati izlet trzaska Sokola v Devin, je priredila „Societa delle Regate“ v barkovljanskem zalivu dirko. Sodelovali so tudi nemski veslarji društva „Eintracht“. Italijani so bili popolnoma gotovi zmage veslarjev društva „Unione ginnastica“ — a delali so račun brez kramarja tudi sedaj, kajti na vsej erti in pri vseh točkah so zmagali Nemci; ter odnesli vse nagrade Italijanom pred nosom. Radi tega sramotnega poraza so začeli zabavljati čez Nemce, ki imajo debelo kožo ter se dosti ne zmenijo za strupeno bruljanje italijanske prosvete. Da proslavijo to zmago, priredili so 19. t. m. izlet v Devin, kjer so povzdigovali do nebes nemsko moč na morju — pri popivanju na dvorišču gospoda Pleša. Zmagovalci so bili še posebej odlikovani. Naj jim bo v veselje! Zanimivo pa je, da so uprav v Devinu proslavljali svojo zmago nad italijanskimi veslaci! — Na Dunaju je se mudila deputacija mestnega sveta trzaska, da doseže ugodno rešenje železniškega vprašanja ter da nastavi kmalu vodovod iz reke Bistrice na svoj mlin. — Ker so prepevala okoličanska dekleta slovenske pobožne pesni pri procesiji v Trstu, ni ropotal proti tej stari navadi kak „Piccolo“ ali „Mattino“, marveč edini katoliški list „L'Amico“, kateri urejajo mladi duhovniki, ki so odgojeni v popolnoma italijanskem duhu v goriškem semenišču. *) Temu časopisu so svetili že razni naši tovarši, n. pr. „Edinost“, „Nasa Sloga“ in slednjic tudi ljub-

*) Čudno, da goriško semenišče vpliva v znanem duhu le na slovenski duhov. naraščaj! Lahki so povsod izjema! — Ured.

ljanski „Slovenec“, ki je pošteno zavrnil „L'Amico“ ter končno dostavil, „da tako piše čifutsko-liberalni list, kjer vlada zloba in strast. List, ki hoče biti katoliški, pa tako piše, zlorablja svoje častno ime.“ — Mestni svet je dal „preštudirati“ ukeka vodovodna načrta mednarodni komisiji petih članov, ki je spoznala, da ne vstrežeta potrebam trzaska mesta; za to „študiranje“ je dobila komisija 30.000 frankov odškodnine! Kdor jih ima, ta jih lahko da! — Pevsko društvo „Velesila“ v Škvednu priredi veselico v nedeljo 26. t. m. — V nedeljo bo izlet trzaska Sokola na Razdrto. Iz Trsta se odpreje z vozovi naravnost do Razdrtega. — 19. t. m. so hoteli rodoljubi odkriti nagrobni spomenik pok. Drag. Martelancu na pokopališču v Barkovljah. Previdni mestni magistrat je to prepovedal radi javnega miru! In to se dogaja v prosvitljenem 19. stoletju!

Statistiški podatki o narodnostnem stanju v Trstu in okolici v letih 1857 in 1890. — Nimamo pri rokah sedaj nikakih statističnih podatkov o narodnostih odnosnih v Trstu z okolico vred, niti iz leta 1850, niti iz prejšnjih časov. Imamo jih pa iz leta 1857. in navajamo jih tu z onimi številjenj od 31. decembra 1890, to je zadnjega številjenja, ki so ga dale izvesti državne oblasti. S tem dajemo priliko vsakemu mislečemu človeku, da more primerjati te podatke ter da si s tem napravi svojo lastno sodbo. Po službeni statistiki, piše „Edinost“, ki jo je izdala c. k. vlada l. 1857., je bilo v tem letu v Trstu z okolico: Slovencev 52%, nad polovico vseh prebivalcev, Italijanov 37%, nekaj nad jedno tretjino vseh prebivalcev. Ostalih, največ Nemcev in Židov, koje poslednje pa so tedaj istokot steli kakor posebno narodnost, je bilo 11%, torej nad jedno desetino.

Po službenem popisu iz leta 1890, kojega je istokot izdala c. k. vlada, bilo je tega leta v Trstu in njega okolici: Slovencev 27.000 (in to v mestu 8000, v predmestjih 9000, in v okolici 10.000), v odstotkih nekaj nad 20% ali jedna petina vseh prebivalcev; Italijanov je bilo 98.900 (in to v mestu 85.000, v predmestjih 13.000, v okolici 900), v odstotkih 75%; ali tri četrtine vseh prebivalcev, Nemcev 6500, torej niti ne polnih 5%, ali jedna dvajsetina vseh prebivalcev! Kdor ima oči, naj gleda, kdor ima ušesa, naj poslušaj, kdor ima možga, naj razmisli!

O razmerah na Primorskem. — Po znani razpusteni skupščini političnega društva „Edinost“ v Trstu so razpravljali odnošaje na Primorskem skoraj vsi slovenski časopisi, posebno pa oni na jugu. Vsi ti časopisi so polagali posebno važnost temu dogodku z ozirom na dobro premišljen govor poslanca Spicigleca, v katerem je orisal v najslabši luči položaj primorskih Hrvatov in Slovencev. To je dalo povod hrvaškim časopisom, da so vzeli reč kol svojo ter izrekli odkritosrčno svoje mnenje. „Obzora“ je bil prvi, ki je po tem zboru posvelil svojo pažnjo tem odnošajem, „Agrarier Tagblatt“ pa redno izveščuje o vsem, kar se zgodi pri nas. „Hrvatska Domovina“ zadnji čas porizorneje zasleduje razvoj primorskih odnošajev, posebno onih v Istri. Prinela je več člankov, ki so hili prav unesetni. Ni takš „Hrvatskim Pravom“, ki je glasilo dra. Franka ali „eiste“ stranke prava. Ker je pisala namreč „Edinost“ precej odločno proti načinu polenike tega časopisa s „Hrvatsko Domovino“, je odreklo glasilo Frankove stranke „Edinost“ vsako pravico, vkitati se v hrvaške reči. Čudni pojmi, res! Z ene strani reklamirajo v svojem programu Slovence za zjedinitelje s Hrvaško na podlagi državnega prava hrvaškega, z druge strani pa odrekajo pravico slovenskemu glasilu, izraziti svoje mnenje glede na nestrpne odnošaje na Hrvaškem. Le to je se dobro, da niso enakega mnenja s „Hrvatskim Pravom“ tudi ostali hrvaški časopisi, ki ne samo ne odrekajo slov. časopisom pravice, vkitati se v skupne hrvaške reči, nego celo pripoznavajo zasluge slov. časopisja v prid vzajemne narodne reči. Dobro je pripomnila „Edinost“: „Ako je res, da tudi slovenske pokrajine pripadajo po zgodovinskem pravu hrvaški kroni, potem je zaključek prejasen: govore o hrvaških stvarih, govorimo zajedno tudi o svojih!“ Tega mnenja smo tudi mi. — Z ozirom torej na položenje na Primorskem se je oglašil tudi „Hrvatski Branik“ iz Mitrovice, ki je pisal netoj ostalim: Desperaten je položaj naših bratov v Istri in v avstrijskem Primorju. Preti jim res popolna propast, ako jim ne pride pomoč. Italijani imajo svojo „Legu“ in jo podpirajo. Hrvati in Slovenci imajo pa družbo sv. Cirila in Metoda, ali zdi se, da mi slabo podpiramo to družbo. Na nogo, Hrvati! Konar je le močete, naj posegne v žep in naj podpira to družbo. Pomagati tej družbi je velika dolžnost. Kaj nam pomaga pripraviti se o tem, kdo ima čisteji program stranke prava, ako pa nam bude tuje vsled naše neunarosti jemal kos za kosom hrvaške zemlje in nam obratno deco od mleka materinega? Za Boga, uprimo se zares dela, da nas ne zadene prokletstvo naših unukov! — Tem krasnim besedam pridodaje „Nasa Sloga“:

„Posebno dva zadnja stavka tega citata polgamo na srce našim bratom v Banovini. Vedite, bratje dragi, da nam je vsejedno, ali ste vi čisti ali blatni (zamazani), ako nam jo po vaši krivdi potopiti se v morju italijanstva!“

Istra. — V Jelsanah bodo kmalu občinske volitve. Ta popolnoma slovenska občina ima za župana nekoga Nemca, ki prezira slovenscino, in se kedar jo rabi, je to le na sramotno slovenskem jeziku. Upa se splošno, da si izvolijo tamošnji Slovenci sposobne možke, ki bodo znali zastopati ne samo koristi občine, nego tudi narodno čast na slovenskih tleh. — Kako naurčujejo postopati Italijani v Istri pri splošni volitvi v skupini in kakih sredstev se bodo posluževali, kaže že sedaj njih postopanje o priliki popisa onih volilcev, ki spadajo v to sku-

pio. Proti jasnemu določilu zakona so razposlali naredbo podžupanom onih občin, kjer gospodujejo, naj popišejo vse možke, ki so dovršili 24. leto in „znajo čitati in pisati“. Ker je v Istri zelo veliko nepismenih mož, ki se pa prištevajo k Slovanom in kot taki bi mogli k zmagi našemu kandidatu v tej skupini, so iztuhali gospodje način, kako bi opeharili Slovane v tem pogledu. No, pravčasno obveščeni, upamo, da se postavijo po robu taki naredbi vsi naši razumniki v Istri ter da bodo zahtevali, da se zakon tolmachi po svojem jasnem besedilu. — Pri zrebanju porotnikov v Rovinju sta prišla v listo izmed 45 porotnikov z namestniki vred — menda niti ne popolna dva Hrvata. — V buzetskem sodnem okraju je uročil vihar ogromno škodo. Ploha je uničila seno na travnikih, odplavila prst in kamenje nanela na polja. Česar ni uničila ploha — je pobilo toča. — Deželni poslanec dekan Kompare je poročal svojim volilec v Smarju pri Kopru v nedeljo 19. t. m. Shod je bil dobro obiskan. — Na puljskem gimnaziju je bilo 40 Hrvatov, 23 Slovencev, 25 Nemcev, 125 Italijanov, 1 Srb, 1 Čeh in 1 Oger. V primeri z lanskim letom razvidimo, da se je slovenska mladež pomnožila skoro za polovico, med tem, ko sta nemška in italijanska ostala pri istem številu. Lansko leto je bilo namreč na gimnaziju 29 Hrvatov, 10 Slovencev, a Italijanov 123 in Nemcev 27. Slovenskih dijakov ima ta gimnazij torej 75.

Žetev v Istri! — V „Primorcu“ smo povedali, da so zmagali Italijani pri volitvi v Lovranu; tam smo dostavili mnenje italijanskega časopisa, „La Sera“, ki obsoja način, s katerim so dosegli to zmago. Osm danj po volitvi v Lovranu so se imele vršiti tudi v Mošćenah; obe te občini ležita v političnem okraju voloskem — kjer je okrajni glavar, žal, naš rojak — in isti se sestavljajo do sedaj jedno skupno občino lovransko, katero je razdelila italijanska večina deželnega zbora istrskega le iz strankarskih namenov, da morejo zasedi lovransko občino zopet Italijani. Po volitvah v Lovranu, proslavljajo svojo zmago, so gospodje pretepli do krvi tamošnjega narodnega našega župana Turčiča ter mu potrgali obleko; mož se je komaj umaknil z živo glavo. Ali to, kar se je godilo v Lovranu po volitvah, je bilo le uvod onemu, kar se je zgodilo v Mošćenah pred volitvami. O tem piše „Edinost“: — Zapravimo si: v Lovranu so se vršili izgredi po volitvah, v Mošćenah pa pred volitvami. Pomen tega reda v italijanskih demonstracijah nam postane jasen se le potem, ako zabeležimo nadalje, da so bili nasprotniki v Lovranu gotovi z mace, v Mošćenah pa so se balli poraza. To nam kaže, da si nasprotniki ne le svojo taktiko, ampak tudi svoje izgrede urejajo po lipnih potrebah. Z izgredi so slavili svojo zmago v Lovranu, v Mošćenah pa so z izgredi preprečili svojo poraz. Sredstvo pa je bilo jedno in isto tu in tam: fizično nasilje! Kam smo prišli? To je žetev, vzrasla iz istrske selve; pest je argument, pest je sredstvo za izraževanje veselja. To je sad, kakor nam za je vzgojila „avite culture“, a v tem sadu vidimo vso srditost, brezobzirnost in brezvestnost nam protivne stranke. In taka stranka gospoduje v deželi — stranka, ki ima zapisano na svojem praporu kakor devizo: sovraštvo, nasilje, strast in pest! Ali so taki odnošaji normalni, ali so taki odnošaji dostojni prosvetne in pravne države? Gotovo niso. Taka žetev ne bi imela dozorevati v XIX. stoletju v prosvete, pravnega čuta in človekoljublja. Toda žetev, kakoršno smo doživeli v Mošćenah, ni le gnusna z našega narodnega in strankarskega stališča, ampak tudi s stališča vlade in države. Zato smo rekli, da je naša istrska žetev od piranskih afer sem dozorela še bolj. O piranskih izgredih so demonstrirali v prvi vrsti proti nam in potem se le proti vidnim znakom državne avtoritete, v Mošćenah pa so storili korak dalje: uporabili so fizično silo proti sami osebi onega, ki je bil predstavitelj avtoritete, države in vlade. Da, to se je dogodilo dne 13. julija 1896. po Kristusovem rojstvu, da so morali orožniki obraniti vladnega komisarja predsrčnostjo „avite culture“! In ta komisar ni hotel drugega, nego vršiti svojo dolžnost — on je hotel dovršiti volitve, ker je radi tega došel tja, ne glede na to, ali zmagajo ti ali zmagaajo oni. Toda gospoda niso hoteli, da se vrše volitve, in — dosegli so svoj namen. Pretepli so predsednika komisije, ki je prišel na mesto prelopenega župana, c. kr. komisar je moral bežati in orožniki so moralno skrbeti za osebno varnost obeh: to je idila iz volilnega življenja v Istri; to je žetev „avite culture“, to je sad domišljije, da so izvestni krogi jedini prosvetni živelj v deželi in da se jim radi tega mora prepustiti nekako posebno stališče. Žetev je dozorela popolnoma, sad je postal že pregoden. A žetev je taka, da je ne morejo biti veseli upravitelji države. Taka žetev ni za rabo, ker je prokleta od onih, ki trpe krivico. Proč s tako žetvijo z našega domovja, da se nam ne pokvari še ono, kar je se zdravega v naših hramih! To žetev treba uničiti. In naši gospodarji naj vzamejo v roke drugega semena, iz kojega nam lahko prav v kratkem vsklje nova žetev, koje bomo imenovali: pravi, moderni in blagodejni odnošaji. Kakó dolgo bode še trajalo, da prodere to spoznanje?! Na postaji Lovran in Mošćenice smo že dospeli; dolgo ne sme trajati več ta pogubna vožnja“.

Kranjska. — Letosnja glavna skupščina družbe sv. Cirila in Metoda bo 11. avgusta v Ljubljani. — Veliko gostov je na Bledu, baje nad 700. — Kaksen duh veje v sredici Slovenije in sploh na Kranjskem, nam kažejo letna poročila srednjih sol — ki so sestavljena v nemškem jeziku, kakor pri nas. Na gimnaziju v Kranju so bili samo trije Nemci, in menda radi njih je sestavljeno poročilo v nemškem jeziku, a povrhu so tudi pomenčeni vsi slo-

venski rojstni kraji učencev. Jedino nižji gimnazij ljubljanski ima poročilo, sestavljeno v slovenskem jeziku. To je res skandal, ki ne dela časti Kranjcem. In to dejstvo bi jim moralo dati povzročiti, da se uprejo složno proti nepotrebnemu germanizmu na Kranjskem. To je tudi dokaz, da smo Slovenci preveč popustljivi nasproti Nemcem. Bodimo vendar odločnejši, ako nočemo, da nas snedo nemski in laški požuheri v očvli obliki. — Slovenska gasilna društva so dobila povabila stalnega odbora dunajskih gasilnih društev, naj se udeležijo zborovanja zveze ogerških gasilnih društev v Budimpešti. Ali se najde kaj slovenskih gasilcev, ki pojdejo na švincl v Budimpešto?

Stajerska. — Na realkah na Stajerskem uvedejo pouk veronauka, kar ne ugaja tamošnjim liberalnim krogom, češ, da bo to oviralo pri napredovanju v „ugih predmetih. Ne vemo primera, „je veronauk škodil; da pa koristi, je neovržitiva resnica. — Pri občinski volitvi v Slatini so zmagali Slovenci v tretjem in drugem razredu. — „Domovina“ prinaša pod zaglavjem „Na delo“ obširen članek o pripravah za deželnozborske volitve. V njem povdarja zlasti potrebo popolne solidarnosti slovenskih volilcev, ker ni dvoma, da bodo nemski liberalci in nacionalci, dasi se sicer koljejo na življenje in smrt, vendar postopali soglasno in složno povsod, koder so je borili zoper Slovence, in nadaljuje potem: „Pojdote li Slovenci v deželni zbor? Na to vprašanje se danes še ne more odgovoriti. To je odvisno od tega, kako se razmere razvijo. Če ni nobenega upanja, da bi se narje ozvala, nimajo kaj iskati v nemškem Gradcu. „Tagespott“, glasilo stajerskih liberalcev, naravnost oporeka, da bi Nemci hoteli se pogajati s Slovenci glede vstopa v deželni zbor. Toda gospodje pri „Tagespott“ niso odločeni. Naj zmagajo nemski narodnjaki, bodo v deželnem zboru stajerskem zavladal tak protivratniški duh, da bo vlada le morala gledati, da ga nekoliko omeji. Zato bodo pa so potrebovala slovenskih glasov. Vlada s pomočjo velpošestnikov Slovencev lahko približi, kar zahtevajo. Po našem mnenju moramo Slovenci med drugim zahtevati razdelitev dežel, sol sveta na nemski in slovenski oddelki, vsak s posebnim šolskim nadzorništvom, in posebno namestniški oddelki za Spodnji Stajar, bodi si že njega sedež v Celji, Mariboru ali Gradcu. Tena dvoma našina zahtevama vlada prav lahko vstreže. Za osnovo posebnega namestniškega oddelka jej ni niti treba prošil dovoljenja deželnega zbora, za razdelitev deželnega šolskega sveta pa za dostojno nadpolovljena večina. Da to dosežemo, je pa treba, da si izvolimo le prave možke, kateri so ne bodo dali ukloniti sladkim besedam in obljubam vlade in Nemcev, kateri bodo pa tudi sami odločno delovali za dosego navedenih smotrov“.

Koroška. — Kakor smo že sporočili obširno v „Primorcu“, Mejo družba sv. Mohora letos 75.227 članov, za 3130 več nego lani. Sama ljubljanska škola šteje nad 30.000. To je slovenska prosvetna vojska, pred katero se slobodno skrilejo prekoluzni prosvetitelji. Za napredek mora le veseliti slehernega Slovanca in vsopodbujati one, ki niso še družbeni člani, da se upišejo. Taka družba je vredna pomoči vsakega Slovence. Bog daj kmalu 100.000 članov, če ne prej, pa vsaj do konca tega stoletja!

Razgled po svetu.

Avstrija. — V dobro poučenih političnih krogih se zatrjuje, da še nikakor ni gotovo, da pride pogodba z Ogersko že na jesen pred avstrijsko in pred ogersko zbornico. Vlada se boji, da bi opozicijske stranke skušale z obstrukcijo preprečiti parlamentarno rešitev predloga. Ministerski predsednik odpotuje v kratkem v Ischl c cesarju in tam se reši to vprašanje. V sličaju, ko bi vlada spoznala, da s sedanjim parlamentom ni rešiti pogodbe, bi se državni zbor takoj razpustil. — Generalni štrajk delavcev v Neunkirchenu, ki je trajal šest tednov, je končal. V vseh tovarnah se je delo zopet začelo. — Na praski postji je bilo ukradeno pismo s 16.000 goldinarji eraričnega denarja. Sum je letel na uradnika Horna, katerega so zaprli. — 19. t. m. se je vršil v Gradcu shod zaupnih mož nemskoliberalne stranke. Došli zaupni možje so odklonili nasvet, naj bi se sklical shod cele stranke in so tudi odklonili po vodstvu sestavljeni program za bližajoče se državnozborske volitve. — Minister vnvanjih del grof Goluchowski je odpotoval v Ischl, da poroča cesarju o najnovejših političnih dogodkih. Bil je sprejet od cesarja. Obiskal je tudi nemškega kancelerja Hohenlohe v Ausseu. — „Wiener Ztg.“ je priobčila zakon o odpisu zemljišnega davka zaradi poskodovanja pridelkov vsled elementarnih dogodkov, zakon o reviziji zemljišnega katastra, zakon o obdatenju poslijaj na podlagi hisarine za dva leti na temelju izpovedeb, in zakon o podaljšanju začasnega obustavljenja povijša davka na hisarino in 5% davka na čisti dohodek od poslijaj v mestu Trstu in okolici. — 20. t. m. je končalo 30 let, odkar so zmagali pri Visu hrabri naši mornarji italijanskega pohlepnega leva, ki je hotel zagospodovati nad vsem morjem adrijskim. Dunajski veterani so preostavili ta dan slavnostno. In mi Primorci, kaj smo stariši, da proslavimo svojo zmago? Mi smo spali, dočim so se ponašali Nemci tuji m perjem! — Avstrijska nadvojvodinja Marija Doroteja se je zaročila z vojvodo Filipom Orleanskim. — Na Dunaju je bil 20. t. m. shod starih katolčanov, katerega so se udeležili tudi zastopniki evangeličkov, anglikanov in pravoslavnih. Na shodu so govorili proti najnovejši papeževi encikliki o zjedinitenju cerkva in so sklenili resolucijo v tem smislu.

Ogerska. — Doslej so imeli Ogrji poroto samo za slučaj tiskovnih pravd. Sedaj pa namerujejo dati oblast porotnikom, da

bodo mogli soditi tudi ostalim prostim zločinom; kakor pri nas. Zakon je že izdelan v tem smislu. — V Munkaču so položili temeljni kamen Arpadovemu spomeniku, ki se povzdigne v proslavo milenija. — Madjarjem svetuje z Nemškega, naj se pobotajo z Romunci in ogerškimi Nemci (Saksi), da bodo močnejši nasprotniki slovenskemu življenju na znotraj in zunaj. — Dunajskih listov poročilo, da je ministerski predsednik Banffy zahteval od vseh, vladni stranki pripadajočih poslancev, reverz, s katerim so se zavezali, da v slučaju nove izvolitve v državni zbor bodo nasprotovali z avstrijsko vlado dogovorjeni svoti 65:35, je povsem resnično. Vladni krogi so silno neprijetno zadeti, da je stvar prišla v javnost. Listi so vest dementovali, a je resnična. Znan je tisti poslanec, kateri je to tajnost izdal.

Ostale države. — Italijanska zbornica se je s 21. t. m. Novo ministerstvo se je predstavilo zbornici pod Rudinijevim predsedništvom. V novo ministerstvo so vstopili kot zunanji minister Visconti Venosta, vojni Pelloux in še nekateri drugi. V tej prvi seji je že ropotal Imbriani ter izjavil, da italijanska vojska nima druge naloge nego to, da zavaruje Avstriji posest italijanskih dežel ter da prepreči ustanek v Trstu in drugih deželah (se ve da v Avstriji!) — Tanlongo, bivši načelnik rimske banke, ki je prišel na glas radi poverjenosti, ki so se zgodila pri isti pred tremi leti, je na smrtni postelji. — V nedeljo je bila volitev v Rimu za zbornico na mesto De Felicea, ki ni sprejel rimskega mandata, in ker ni dobil nujeden potrebne večine, ho prih. nedeljo ožja volitev med ustanovcem Razzijem in republikancem Zuccari-jem. — Menelik je izpustil 50 italijanskih ujetnikov. — Barafieri se baje umakne popolnoma v zasebno življenje. Sedaj biva v Aren na Tirolskem. Njegovo premoženje cenijo na dva ali tri milijone lir. — Irredentistični društvi v Nizz in „Marzini“ in „Oberdank“ ste se sami razpustili, ker ju je francoska policija prestrogo nadzorovala, da nista mogli nikoli pokazati se na površju. — Sv. Oče je poslal msgr. Meninju, apostolskemu vikariju na Bolgarskem, znesek 10.000 frankov za popravilo stolne cerkve v Sredcu. — S Kube poročajo, da so ustasi pobili špansko vojsko v deželi Pinar de Rio. Ujeli so 30 častnikov in 300 vojakov ter celo samega vojskovodjo. — Zdravniška fakulteta v Jeni na Nemškem je imenovala Hismarika „doktorjem medicine“. — Vojvodstvo Badensko namerjuje proglasiti za kraljevino o priliki šestdesetletnice rojstva sedanjega vojvode. — Francoska vlada zveša s 1. avgustom duc na sladkor, ki se uvaža z inozemstva na Francosko. — Zvezni svet švicarski je prepovedal uvoz prešičev v Švicco. — Na Kretli ne gre na boljše. V Kandlji zbrani kristijanski poslanci so zapustili zbornico, ker ni upanja na miren konec ustanke. Turki so nameravali uničiti z dinamitom kristijanski del mesta Retim. Slučajno so zvedeli kristijani o tej nameri in so jo preprečili. V Hauranu je pobila turška vojska ustaše; vključ temu dobivajo ustaši dnevnoma več pozicij ter se množijo njih število. Turška se je pokazala nezmožno, da bi udusila ustanek. V Parizu baje se snide shod odposlancev evropskih velevladstij, da se dogovorijo o skupnem postopanju za uredenje kretskoga uprašanja. — Na otoku Formosi ubijajo Japanci Kince tako, da se je bati, da vse pomorijo. Zažigajo vse vasi, ki jim pridejo pod pest. Nestevilno je njihovih žrtev. — Poročila iz Soluna javljajo, da se je mej makedonskimi Mohamedanci začelo jako nevarno gibanje zoper kristijane. Mohamedanci so postali silno fanatični, kupujejo orožje in groze celo v mestih kristijanom, da jih bodo vse pokončili. V Solunu kriče otroci na ulicah: Smrt kristijanom! Naravno je, da so postali tudi kristijani razburjeni. Diplomatični zastopniki so v skrbeh, da pride do katastrofe.

Razgled po slovenskem svetu.

Hrvaška. — 2. prih. meseca priredi v Zagrebu dirko prvo hrvaško kolesarsko društvo. Njeg. ces. Visokost nadvojvoda Salvator je izročil društvu svoj časten dar, ki se ima podeliti prvaku kolesarjev v kraljevini Hrvaški, Slavoniji in Dalmaciji. — Nadškof dr. Juraj Posilović je podaril kot donesek za 1896. leto 10.000 gld. pripomoči za zgradbo prvostolne cerkve. — Pri posvečenju novomašnikov v Zagrebu je nadškof kot navadno pogostil vse novomašnike in je o ti priliki nagovoril. Mej ostalim je naglasil, da je oni največji rodoljub, ki je najzvestejši sluga Kristusov. Usoda hrvaške domovine ni v rokah tega ali onega vodje stranke, ampak v božjih rokah. In zato stori največ za svoj hrvaški narod oni, ki služi najzvesteje Bogu in vrši duhovniške dolžnosti. — Sodnijska razprava proti roparski četi, ki je pričela v polovici prošlega meseca, je končala v soboto. Drzavno pravdnistvo je predlagalo kazen smrti šestnajstim zatočencem. Razsodba se proglasi 31. t. m. — Popis živine, ki se je vršil lansko leto, kaže, da je bilo 892.612 glav govedi, 304.824 konj, 2427 oslov, 1028 muš, 21.383 koz, 852.213 prešičev, 579.745 ovac, 3.320.200 komadov perutnine ter 88.623 panjev čebel. — Hrvaški vseučilišni dijaki, kakor smo že poročali, so hoteli prirediti shod dijaštva v Osieku, kateri je oblast prepovedala: Živela madjarska svoboda! — Pešpolk grofa Jelčića št. 79., ki biva že 14 let na Reki, pride v posadko v Karlovec. Na Reko pa pride 96. pešp. barona Ramberg. — Na kr. reške in (sušackem) gimnaziju je bilo 361 dijakov; od teh je bilo 107 iz avstrijskega Primorja ali iz Istre. To je dokaz, da je obilica dijakov vsaj za eden hrvaško-slovenski srednji zavod v Istri!

Dalmacija. — Razprava pri splitskem sodišču proti trem dijakom je dala povod raznim neslovenskim časopisom, da izjavijo svoja bas neprijazna mnenja o učiteljskem

osebju na splitskem gimnaziju, hoté vreti vso odgovornost nanj, češ, da je za vse odgovorna le slaba vzgoja mladine. Ne bomo sledili tem razlaganjem in tudi ne branili učitelstva, ker nismo za to poklicani; dostavljamo pa samo to, da je smešno obdolževati vse učitelstvo radi posamičnikov, ki so se ogrešili ob kazenski zakon. Vsa razprava je imela slabe posledice tudi v moralnem pogledu, posebno kar se tiče pričanja nekaterih duhovnikov, ki so prav za prav uročili vso razpravo. — Pri izkopavanju starine v Kninu so odkrili kamen-spomenik, ki spominja na hrvaškega kralja Zvonimira. — V Dubrovniku uvedejo električno razsvetlavo. — V zaderski okolici so zasledili tržno uš. — V trogirski in kastelski okolici se je pokazala pa peronospora ukjub škropiljenju.

Češka. — V Pragi so zaprli zopet sedem mladeničev, ki so zatoženi velezlajce. — Dunajski Čehi ne spijo, a podpirajo jih tudi rojaki iz kraljevine. Niso prepusteni sami sebi, kakor se godi n. pr. nam Slovincem v Gorici. Čehi so prenesli na Dunaj z Moravskega svoj časopis „Slován“, da bi zagovarjal pravice dunajskih Čehov; po vrhu vsega pa mislijo izvoliti v državni zbor dunajskega Čeha, da mu bole možno, polegovati se za svoje rojake v središču carstva. Tako znajo Čehi, mi pa se pripravimo za Kolombovo jajce. — Moravski Čehi napredujejo, da se jih kar Nemci bojé. Uradniške nemške kazine propadajo, dvojezične šole se preosnavljajo v samočeške; pri občinskih volitvah se nadaljuje odločen boj proti nemškemu gopodarstvu. Zdi se postajajo Čehi. V nemških mestih se organizujejo češke manjšine in se antijejo češke šole. Vrhu tega se polegujejo sedaj tudi za ustanovo češkega gimnazija v Gaji in Prostovem. Skratka: moravski Čehi napredujejo na vsej črti — mi primorski Slovani, pa jim moremo le klicati: Umirajte vas pozdravljajo!

Galijska. — Kmetilska stranka v Galijski napreduje dnevnoma več vkljub nasprotujoči ji zvezi okrajnih glavarjev in židov. Seme patra Stojalovskega je rodilo dober sad in se ne dá več zadržati. Kmetije so spoznali prave prijatelje; poljski židovi, židom in niti samim duhovnikom (zavezniki židov) ne verujejo več v političnih rečeh; njih sladka beseda jih ne more prenamiti in stoji trdni sami ob sebi. Pri nekaterih občinskih volitvah so pokazali lepe uspehe, kar je najbolj presenetilo dosedanje njih navidezne prijatelje. Seasoma pride do spoznanja tudi priprosto ljudstvo!

Bosna-Hercegovina. — Minister Kallay je nastopil svoje popotovanje po Bosni, da se prepriča o napredku dežele. — Iz Bosne je obiskalo milenijsko razstavo 380 dijakov, ki so šli na deželne stroške. Nekaj dijak je baje odgovoril madjarski pri sprejemnem pozdravu. Isti je bil Srb. Kakor se vidi, madjarska misel napreduje v Bosni!

Srbija. — Sedanja srbska vlada ne ostavi častnega spomina v zgodovini svojega vladanja, posebno v kolikor se dostaja nje-nega spora z Madjarji, kajti bila je prisiljena, ponizati se pred Pešto in poslati tje odposlance, da se dogovorijo radi otvoritve meje — srbskim prešičem v Avstro-Ogersko. Da je došlo do tega koraka, pišejo, da se ima pripisati le kralju Aleksandru, ki je baje spoznal, da Srbija ne bi se mogla zdržati pred gospodarskim propadom, ki ji je pretl vsled zaprtja meje v Avstro-Ogersko. Trgovci so tudi v tej igri. Shajali so se in grozili vladi, da bo vsega kriva, ako se ne odloči, popustiti v svoji trmi. Radi prešičje vojne je zgubila Srbija najmanj 10 milijonov dinarjev, in radi tega niso že marali več krmiti prešičev, ker jih niso mogli prodati; ko pa Srb ne more prodati živine, tedaj ne mara plačati davka, ne kupovati kuruzce, niti se ne briga za gozde in pašnike — splošno zanemarja vse dohodke na narodno-gospodarskem polju. Zraven vsega tega trpi tudi sama država, in kakor z gotovostjo poročajo iz Beograda, dobivajo plačo uradniki in častniki se-le po dveh treh mesecih in so vsled tega seveda polni dolgov. Veljavna vrednostnih papirjev je padla takó, da tudi na zunaj stoji slabo v tem pogledu. Ni čudo torej, da je morala pustiti Srbija vkljub raznim demonstracijam proti Ogerski in prentenu, da zapre mejo vsem pridelkom naše monarhije, — čudno pa je le to, da je sprejela uprav Novakovičeva vlada vse pogoje, katere so hoteli Madjarji, ter da ni raje odstopila. Trdijo, da je imel svoje prste zraven tudi razkralj Milan, ki je sina opozarjal na škodo, ki doleti Srbijo, ako se ne pobotla z Madjarji. In tako se je zgodilo: Srbija je popustila, ona se je ponizala vkljub temu, da je kazala pest! — Ogerska vlada je pozvala srbske ministre kot goste k otvoritvi železnih vrat na Donavi. — Odstopil je minister notranjih poslov Marinković radi bolezni.

Bolgarija. — Preiskava gledé umorstva Stambulova je že doznana. Spisi so izročeni državnemu pravdnistvu. — Piše se, da obišče knez Ferdinand preje črnogorskega kneza, ker je mlajši; potem se-le mu povrne obisk knez Nikolaj. — V bolgarskih krogih niso baje zadovoljni, da bi igral prvo ulogo na Balkanu črnogorski knez, kajti domišljujejo si, da so oni prvi poklicani prevzeti nasledstvo Turčije na Balkanu.

Rusija. — Kakor smo že sporočili, dopse ruska carska dvojica dne 26. ali 27. avgusta t. l. na Dunaj. Na severnem kolodvoru bodo pričakovali visoka gosta vsi na Dunaju prisotni nadvojvode in nadvojvodinje, na čelu jim Nj. Vel. naš cesar. Vojaško dunajske posadke bodo stalo v špalirju od kolodvoru pa do cesarskega dvorca. — Prvi dan biva-nja ruske carske dvojice na Dunaju bude slavnosten banket na cesarskem dvorcu, zvečer pa slavnostna predstava v dvornem opernem gledišču. Naslednjega dne bude „garden party“ na vrtu Schönbrunnskega grada. Dne 28. avgusta bude čajna na čast velika vojaška parada, dne 29. pa odpotuje carska dvojica z Dunaja. — Na gomili slavnega

ruskega glasbenika Čajkovskega povzdigne spomenik ravateljstvo carskega ruskega gledališča v Petrogradu. — Ruski car obišče Nizenovgorodsko razstavo v prvi polovici avgusta. — Na pariški borzi se je razširil glas, da namertje Rusija izposoditi si milijardo rubljev; berlinski in londonski trg podpišeta 600, a pariški 400 milijonov. Emission 28. t. m. — Umrl je ruski poslanec v Japanu Hiroto, ki je bival tudi na Bolgarskem, kjer je uročil marsikatero grenko uro pok. Stambulovu.

Književnost.

„Pedagoško društvo“ je izdajalo 6. letnika dopolnilo 10. leto svojega odstanka. Slovensko učiteljstvo se ozre lahko z zadovoljstvom na prvo desetletje tega društva, kajti društveno delovanje niso polvalno priznale samo višje šolske gosposke, ampak društvene knjige so bile tudi pri predlanski učni razstavi v Gorici odlikovane.

Pri ti priliki izreka odbor vsem dose-clajnim podpornikom in sodelovalcem svojo najtoplejšo zahvalo ter jih prosi se nadaljne naklonjenosti. Odbor ima sicer že nekaj gradiva nar-branega za prihodno knjigo, ki izide po no-ven letu, vendar se mu bode jako vstreglo z novimi spisi pedagoško-didaktičske vse-bine. Društvo pa potrebuje tudi še obilno-golne podpore, da bode moglo poravnati vse tiskovne stroške ter založiti kako novo knjigo.

Najbolje nam bi se vstreglo z obilnim naročenjem do sedaj še ne razpečenih društvenih knjig. Zato vjudo vabimo slov. učiteljstvo in razumnistvo, naj seže po teh knjigah ter društvu pripomore do boljšega gmotnega stanja, ki je potrebno k daljnemu uspešnemu delovanju. Ob enem pa pro-simo, naj ostanejo tudi vsi dosedanjí člani društva zvesti; naše gv. profesorje in št. di-hovščino pa se posebej najvjudneje vabimo, naj pripomorejo društvu s pristopom in so-delovanjem do tega, da bode „Pedagoško društvo“ ustrezalo popolnoma ljudskemu in srednjemu solstvu slovenskega naroda!

V Krškem, meseca julija 1896.
Odbor.
Lirske in epske pozljje. — Napisal A. Askerc. V Ljubljani, Iz. pl. Kleimayr & Fed. Bamberg. 1896. Str. 196. Gospod založnik te nove knjige nam je te dni vročil prvi izgotovljeni izvod in nas ter z nami gotovo vse častilce Askercove prav veselo iznenadil, saj je že stara želja, da bi izšlo v posebnem vezku novejšje, po listih raztre-sene Askercove pesmi. Izdaja je jako lepa; tisk in vezava krasna. Cena broširanemu iz-vodu 1 gld. 30 kr., s pošto 5 kr. več; kras-nemu vezanemu izvodu 2 gld., s pošto 2 gld. 10 kr. O tej lepi knjigi izpregovorimo kaj več.

Seiden-Damaste 65 Kr.
bis fl. 14-65 p. Met. — sowie schwarze, weisse und farbige **Henneberg-Solde** von 35 kr. bis fl. 14-65 p. Met. — platt, gestreift, kariert, ge. u. usert, Damaste etc. (ca. 210 versh. Qual. und 2000 versh. Farben, Dessins etc.) porto- und steuerfrei Ins Haus, Master ungleichend. Doppelte Briefporto nach der Schweiz.
Seiden-Fabrik G. Henneberg (k. u. k. Hofl.) ZÜRICH. (6)

Ozira vreden zaslužek
posebne vrste in dolgotrajnosti ponudi se v vsaki fari razumljivim, krepostnim in spoštovanim osebam.
Pisnena vprašanja pod „9132“, Gradec, poste restante. 32. 25-25

Naznanilo.

Načelnistvo katastralne občine Prvačina dovoljuje si naznanjati, da bode dne 2. avgusta javna dražba gledé popravljanja zvonika ob 3. uri popold. Načrti, kakor tudi pogoji so razpostavljeni od 26. t. m. naprej v županstvu.

Prvačina, 23. julija 1896.
Načelnistvo.

Na dek. jubli. razstavi odlikovan s srebr. drž. svetnjico. Na lovski razstavi s prvo ceno — srebrno svetnjico

Tovarna uzožnih telovadnih priprav JOS. VINDYŠ-A,
v Pragi na Smihovu
(Praha-Smichov) Vinohradská ulice číslo 816.
so priporočila

k popolnemu uzornemu prirejevanju sokolskih in šolskih telovadnic po največjih priznanjih in praktičnih sestavih. V ta dokaz je na razpolago mnogo priporočil očih sprical domačih in inozemskih. Zagotavlja jedno leto. Gene zelo zmerne, plačuje se pa na mesečne obroke po volji in zmnožnosti. Navadne priprave se vedno v zalogi. Ceniki, proračuni in načrti za popolne telovadnice pošilja na zahtevo brezplačno in poštuno pristo. 13. 52 30
Poprave izvršuje po najnižjih cenah.

Išče se učenec za Jerkičev fotografični zavod v Gorici.

Pogoji: Starost nad 15 let, lepo vedenje, zmnožnost slovenskega, italijanskega in nemškega jezika, ali vsaj prvih dveh. Srednješolec. Gorican, ima prednost. 130 2-2

Vedel lastne skušnje v čistjenju žita in raznih semen priporočam svoj patentovani sostav čistilnih mlinov za žito na katerih je mogoče ne le čistiti žito in deteljno seme iz plev, marveč tudi razsvetliti katerakoli semena. Ti mlini se pilijojo tih in lahkonno, ker vse krotanje sloni na peresih. Ob enem priporočam patentovani sostav kamenitih šrotovnikov in slamo-reznic s češkimi noži. Vse z razotvilitim in po zmeri cení. Na raznih razstavah sem dobil najvišje odlikovanja, enako pri tekmovanju čistilnih mlinov 1. 1894. v Pragi, ko je bil moj mlín med 15 tek-men priznan kot najboljši, ker je popolnoma za-dostil vsem zahtevam. Gene, razno polvale in spricala o tekmoval-nosti pošilja na zahtevo brezplačno in poštuno pristo. 119. 13 7.
Vačlav Zima,
prva češka in prv. izd. lovalnica čistilnih mlinov za žito, slamo-reznic in šrotovnikov v Prepychaeh u Opočna na stani druze (Češka).

Po odpravi proste luke se daca prosti:

Nepremočljiva pokrivanja, asfaltovani strešniki, lodon, dežni plašči in li-vroje, asfaltovani izolatorji za tlak, asfalt, karbolinoj, cementovani les.

Ker ima stalnega tehnika, ki je prevzel in izvršil delo pri pokrivanju glavni skladiše v Trstu, prevzema popolna dela v pokrivanju hiš, hlevov in drugih poslopj s cementovanim lesom.

Velika zaloga rabljenih pokrival belih in črnih za vo-zove vsake dolg. in širok.

Platno za jadra surovo, črtano, v barvah itd. za solnoobrane prodajalnic, kavarn. gostiln itd. 101 10 10
Platno iz juhe in amerikansko. Lastna izdelovalnica zastav za vse narodnosti itd.

Luigi Zuculin v Trstu.

Trgovec z vinom na veliko Anton Pečenko
Vrta ulica 8 55, 19
pristina bela in črna vina iz vipavskih, furlanskih, briskih in isterskih vinogradov.

Bostavlja na dom in razpoloža po željeznici na vse kraje avstro-ogorske monarhije s ceni od 56 litrov naprej. Na zahtevo pošilja tudi vzorce.
Cene zmerne. Postrzeba poštena.

Veliki prazni sodovi iz Srbije.

iz hrastovega lesa z železnimi obroči, od 20-70 hektov, 6-7 cm. debelosti v glavi, popolnoma zdravi, so na prodaj. Natančnejše poizvedbe daje upravnistvo ali v lišji via 121 65 8. Drossi št. 2. 50 4 2 P

Vstred analize naših izvedencev, je 81-a
Lisela voda 26-6

KRONDORFER

med naravnimi kiselnicami prva v vrsti. — Zalogo v Gorici ima ANGELO FORNIZZI.

med naravnimi kiselnicami prva v vrsti. — Zalogo v Gorici ima ANGELO FORNIZZI.

med naravnimi kiselnicami prva v vrsti. — Zalogo v Gorici ima ANGELO FORNIZZI.

med naravnimi kiselnicami prva v vrsti. — Zalogo v Gorici ima ANGELO FORNIZZI.

med naravnimi kiselnicami prva v vrsti. — Zalogo v Gorici ima ANGELO FORNIZZI.

med naravnimi kiselnicami prva v vrsti. — Zalogo v Gorici ima ANGELO FORNIZZI.

med naravnimi kiselnicami prva v vrsti. — Zalogo v Gorici ima ANGELO FORNIZZI.

med naravnimi kiselnicami prva v vrsti. — Zalogo v Gorici ima ANGELO FORNIZZI.

Išče se zastopnik za zalogo pive, kateri je sposoben v ti stroki ter pošten in zanesljiv. Položiti mora tudi varščino (kavčijo). Ponudbe sprejema naša tiskarna. Za odgovorje priložiti poštne znamke. 131.

Kathreiner
KAVČIJA SLOVENSKEGA
in kot prines k bobovi kavčji edino zdravja kavina pijača.
Dohi se povsod, pol kila za 25 kr.
Svarilo! Zaradi nišvednih ponarjenih izdelkov je treba paziti na izvorne znake s imenom **Kathreiner**

Želodečni in okrepjujoči eliksir iz kine in železa
je posebnost Cristofolletti-jeve lekarne.

Ima vseblino železa in kine v jednaki množini, je prijetnega okusa ter brez drugih škodljivih tvarin. Uzočuje tek, olajšuje prebavo in prenašanje slabokrvnost. Jedna steklenica 250 gramov stane 80 kr.

Za mlekarje in gospodarje!
Tvrška G. Ferd. Resberg v Gorici je spravila v trgovino novo vrst moke za rejenje živine, katero uporabljajo že v planinskih deželah vsi živinorejci in mlekarji. Ta s. 123 8 5

moka za pitanje
je priznana po e. kr. kmetijskem poskušnišću v Gorici kot izborno sredstvo za rejenje in jo priporočajo odjemnikom radi svoje redilne lastnosti za boljšo kakovost k vavjega mleka.

Moka za pitanje se dobiva v zaznamovanih in s svinecem zapuščeni hih zakljih od 50 kg. po 3 gld. pri tvrkli

J. Kaučič v Gorici
na Kornju ter pri tvrkli G. Ferd. Resberg v Gorici v stari cukrarni v kapucinski ulici. 1. 53 7 1

Za čuda v ceno!
Le 2 gld. 10 nč.

Naša dunajska tvrdka naročila nam je, da povsem razpustimo tukajšnje naše podružnico. Radi tega razprodajamo 40-zelo lepli in koristnih pred-metov v ceno, kakoršne še nikdar ni bilo, za samo 2 gld. 10 nč. in sicer:

- 1. polženo uro, urejeno na minuto, o čemer jano-fimo za jedno leto;
- 1. polženo veržice, koje zamah nje spogu-vnostni ni razložit, od prave zlate;
- 1. komadov dvostronkovnih robcov;
- 1. zelo lepo župno zrčalo s fino brušenim stekleni-1. krasno svitlato osvaltnico, najnovjega kroja;
- 1. jako fino naprsno iglo z umetljenimi briljanti;
- 1. krasno častniško usnjato novčarko iz zelo finega usnja;
- 1. komade jako fini naprsni gumbov iz pomle-1. jenoega zlata in zmetljenimi briljanti;
- 2. komade zapuštnih gumbov iz pomlejnega zlata z mehniško patentovano zatvornico;
- 1. zelo elegantno pariško zapono za gospe;
- 1. fino torbico za smotke;
- 1. fin usnjak za smotke;
- 10 komadov finega angleškega papirja za pisma in 10 komadov fini angleških kvart.

Vseh teh 40 krasnih predmetov vskape z uro vred stane le 2 gld. 10 nč. P. 52 6 4

Z naročami treba se je kolikor možno poži-riti, ker zaloga ne traja dolgo in se nikdar več v življenju ne pojavi tako ugodna prilika.

Razpoloža po poštnem posrežju Krakovska ekspedija za ure

F. WINDISCH
Krakovo, št. 7
NB. Kar ne ugađa, vsprejme se takoj najz.

Stalna razstava strojev v Gorici, na Travniku 16, zadej.

Prážko-Bubnska tovarna strojev, livarna železja in kovite Bertold Kraus, podružnica na Dunaju 3-2 Löwengasse 3, ima v Gorici na Travniku 16, zadej stalno razstavo plugov ter ostalih poljedelskih potrebščin, kakor vsakovrstne stiskalnice, čistilnice, stroje za rezanje krme, slamo in ropo, trijerje robkaco.

Winske stiskalnice in mlinci za grozje, zaloga slovečih Garvensovih pump in vozov kakor tudi vseh telmiskih potrebščin.

Zastop v Gorici ima F. Primas.
Velika izber nepremočljivih pokrival za voze in šotorje ter dežnih plaščev, povoščenih preprog za pralne in jedilne mize, kadij za kopanje, pragove itd. v krasnem desnatu. — Stroji za šivanje najboljših sestav vsake sisteme po nizkih cenah. — Najceneje v Gorici!

Brockmannov žveplenokisti galk za odgojo mlade živali in za hrano živine vsake vrste. Blagavne gotove proti ognju vsake velikosti.

Razstavni prostori — v k. terih se tudi prodaja — so odprti vsak dan in radi tega ne sme zamuditi priko nijeden gospodar, da bi si ne ogledal to zanimivo razstavo v Gorici na Travniku št. 16, zadej. 128. 3-2, 8. 54. 3-1, P